

תמצית הש"ס

חולין ב. – ל"ב:

לפרטים - 0527692282

מסכת חולין:

הכל שוחטים:

שחיטת חש"ו או טמא

ב. הכל שוחטים ושחיטתם כשרה, חוץ מחרש שוטה וקטן, שמא יקלקלו את השחיטה, ומ"מ אם אחרים רואים אותם שחיטתם כשרה.

מה הכונה "הכל שוחטין" -

לשון "הכל" אינו במשמע דווקא לכתחילה, דהא תניא הכל מעריכים ונערכים ונודרים ונידורים, והרי לכתחילה אין לידור. (לר"מ אפי' אם מקיים נדרו עדיף לא לידור, ולר"י אם מקיים עדיף לידור, אך גם לר"י רק באומר הרי זו שאינו חייב באחריותה עדיף לידור ולקיים, אבל בהרי עלי לא, שמא יפשע ולא יקיים). אמנם מהא דתניא הכל ממירין אנשים ונשים, אין ראיה שהכונה "הכל" לדיעבד, שהרי אין ממירים לכתחילה דכתיב "לא יחליפנו ולא ימיר אותנו", דהתם הא קתני טעמא שאין רשאי להמיר אלא שאם המיר מומר ולוקה ארבעים.

ב: והא דתניא הכל חייבים בסוכה ובציצית, היינו לכתחילה, דהכל "חייבים" ודאי משמע לכתחילה.

והא דתניא הכל סומכים אנשים ונשים, הכונה לכתחילה, דכתיב "וסמך ידו ונרצה", ומבואר ש"הכל" משמע לכתחילה ומשמע דיעבד.

רב אשי שואל שמזה המשנה לא כתבה רק ששחיטתם כשרה דמשמע דיעבד, מבואר שהכל שוחטין היינו לכתחילה, ומתי כשרים לכתחילה.

לרבה בר עולא "הכל שוחטין" בא לרבות שטמא יכול לשחוט חולין שנעשו על טהרת הקודש, דס"ל לתנא שדינם כקודש ומדרבנן אין לטמאם, ולכן יקח סכין ארוכה ושחט באופן שלא יגע בבשר (והיינו בטמא שרץ, אבל בטמא מת הרי חרב דינה כחלל עצמו, והיא מטמאה את הבשר. או דאיידי בטמא מת ששחט בקרומית של קנה בדוקה שזה פשוטי כלי עץ, שאינם מקבלים טומאה, שאפשר לשחוט גם בה או בצור או בזכוכית), ו"שחיטתם כשרה" היינו שאם שחט ואמר ברי שלא נגעתי שחיטתו כשרה. "חוץ מחש"ו" שאפי' בחולין רגילים אין להכשיר, שמא יעשו שהיה או דריסה או חלדה. "ויכולם ששחטו ואחרים רואים אותם שחיטתם כשרה" היינו שטמא ששחט מוקדשין, אם אומר ברי שלא נגעתי כשר, אך אם אינו לפנינו לשואלו בדיעבד שחיטתו כשרה.

ג. לאביי הכל שוחטין בא לרבות שחיטת כותי, שאם ישראל עומד על גביו יכול לשחוט לכתחילה כיון שהכותים החזיקו במצות שחיטה, אמנם אם הישראל יוצא ונכנס לא ישחוט לכתחילה, ואם שחט יחתוך כזית בשר ויתן לכותי לאכול, ורק אם הוא אוכל מותר לאכול משחיטתו. אבל בחש"ו אפי' בדיעבד פסול, שמא ישהו או ידרסו או יחלידו.

רבא חולק על אביי ומוכיח שאף בישראל יוצא ונכנס יכול הכותי לשחוט לכתחילה, כמו שלגבי יין א"צ לשבת לשמור מהעכו"ם שנמצא בחנות, ומספיק להיות יוצא ונכנס, (ואביי מחלק שביין הוא לא נגע ובשחיטה הוא נגע וכהרף עין יכול לשהות או לדרוס, ולכן לא מספיק יוצא ונכנס). ולדברי רבא הכל שוחטין היינו אף כותי כשהישראל יוצא ונכנס, ואם לא היה יוצא ונכנס מותר רק בדיעבד היכא שאכל הכותי כזית בשר, ובחש"ו אסור אף בדיעבד.

הגמ' שואלת על אביי ורבא על מה מדובר בסיפא שאם אחרים רואים אותם השחיטה כשרה, והרי כותי שוחט לכתחילה, וחש"ו מוזכרים כבר ברישא.

ג: רב אשי מבאר שהכל שוחטין בא לרבות שחיטת מומר לתאבון, וכמו שאמר רבא שאפשר לבדוק את הסכין ולתת לו לשחוט, דאם אין לו סכין בדוק לא יטרח לחפש, אבל כשיש לו לא שביק התירא ואכיל איסורא. (ואביי סובר שלא מועילה בדיקה. ורבא עצמו באמת מעמיד כרב אשי, והנ"ל בשם רבא הוא לדבריו דאביי). ואם לא בדק לא ישחוט לכתחילה, ואם שחט יבדוק אחריו, ואם הסכין יפה מותר לאכול משחיטתו. אבל חש"ו אפי' בדיעבד שבדקו את הסכין ונמצאת כשרה אין שחיטתם כשרה, שמא ישהו או ידרסו או יחלידו. וס"ל לרב אשי שכותים גירי אריות הם.

הגמ' שואלת על רב אשי על מה מדובר בסיפא שאם אחרים רואים אותם השחיטה כשרה, והרי אם הסכין אינו בדוק יש לחוש ששחט בסכין פגומה, וחש"ו מוזכרים כבר ברישא.

רבינא מבאר שהכל שוחטין היינו שמומחים יכולים לשחוט אע"פ שאינם מוחזקים, ומומחה היינו שידוע הלכות שחיטה, ואם אין יודעים אם הוא מומחה לכתחילה לא ישחוט, ואם שחט בודקים אם הוא יודע הלכות שחיטה, ורק אם הוא יודע מותר לאכול משחיטתו, אבל חש"ו אפי' בדיעבד ויודעים הלכות שחיטה אין שחיטתם כשרה, שמא ישהו או ידרסו או יחלידו. (והאמוראים הנ"ל חולקים וסוברים שרוב המצויים אצל שחיטה הם מומחים וא"צ לבדוקם).

ל"ב רבינא מבאר שהכל שוחטין היינו שמי שמוחזק בשחיטה ששחט יפה כמה פעמים ולא קלקל שוחט לכתחילה אפי' אינו מומחה, ואם לא שחט ב' וג' פעמים לא ישחוט שמא יתעלף מפני שאינו יכול לראות מכת חרב וסכין אפי' בהמה, ואם שחט ואמר ברי לי שלא נתעלפתי שחיטתו כשרה, וחש"ו אפי' בדיעבד לא ישחטו שמא ישהו או ידרסו או יחלידו. (והאמוראים הנ"ל סוברים שאין חוששים שנתעלף).

הגמ' שואלת על רבינא על מה מדובר בסיפא שאם אחרים רואים אותם השחיטה כשרה, והרי אם אין יודע אם הוא מומחה מספיק לבדוק, ולל"ב הרי מספיק לומר ברי לי שלא נתעלפתי, וחש"ו מוזכרים כבר ברישא. והגמ' מתרצת דאיידי שאינו לפנינו לבדוקו או לשואלו.

דין כותים בשחיטה ובשאר מצוות

ד. שחיטת כותי - כותי שישראל עומד על גביו יכול לשחוט לכתחילה, ואם שחט בלי ישראל על גביו, יחתוך כזית בשר ויתן לכותי לאכול, ורק אם הוא אוכל מותר לאכול משחיטתו. וכן אם יש לכותי מחרוזת של

צפורים שחוטות, נותן לו לאכול ראשו של אחד מהם, ורק אם אכל מותר לאכול משחיטתו. וצריך שהכותי לא יראה מאיזה צפור מביא לו, דאל"כ יש לחוש שרק אותה שחט כראוי, וכן צריך למסמס את החתיכה, שמא יש לכותי סימן בה.

ואם הישראל יוצא ונכנס, לאביי אין שחיטתו כשרה, ולרבא שחיטתו כשרה.

ואין לחוש שהכותים סוברים שאין שחיטה לעוף מן התורה דכתיב "וזבחת מבקר ומצאנך" ושחיטת עוף נלמדת בהקש, דכיון שהחזיקו בשחיטה החזיקו להכשירם, דמהאי טעמא אין חוששים לשהיה דרסה חלדה הגרמה ועיקור.

מצת כותי - לת"ק מצת כותי מותרת באכילה, ואדם יוצא בה יד"ח בפסח, כיון דבקיאי בשימור לשם מצה. ולר"א מצת כותי אסורה אפי' באכילה כיון דאינם בקיאים בדקדוקי מצוות, וממילא אינם בקיאים בשימור שלא תחמיץ. ולרשב"ג כל מצוה שהחזיקו בה הכותים הרבה מדקדקים בה יותר מישראל.

ביאור המחלוקת - לת"ק אין לסמוך עליהם במצוה שלא כתובה אף אם החזיקו בה, אבל במצוה שכתובה אפשר לסמוך עליהם אף אם לא החזיקו בה, ולר"א אין לסמוך עליהם אפי' במצוה הכתובה וגם החזיקו בה, ולרשב"ג אפשר לסמוך עליהם אם החזיקו בה אף שאינה כתובה.

שחיטת מומר

מומר האוכל נבילות לתאבון, לרבא מותר לתת לו סכין בדוקה לשחוט, ולאכול משחיטתו, דלא שביק התירא ואכיל איסורא. אבל בסכין שאינה בדוקה לא, כיון שהמומר לא יטרח למצוא סכין אחרת אם לא תהיה הסכין כשרה.

ד: הגמ' מוכיחה את דינו של רבא ממה שמותר לאכול חמץ של עוברי עבירה מיד לאחר הפסח, מפני שהם מחליפים בשל עובדי כוכבים. ובין אם נאמר שזה לשיטת ר"י שחמץ שעבר עליו הפסח אסור מדאורייתא, מבואר שלא שביק התירא ואכיל איסורא, ובין אם נאמר שזה לשיטת ר"ש שחמץ אחר הפסח דרבנן, מ"מ משמע שודאי הם מחליפים, ואם דרבנן לא שביק התירא ואכיל איסורא, כ"ש בדאורייתא.

מומר לערלות כשר לשחיטה, למ"ד מומר לדבר אחד לא היו מומר לכל התורה, (וערל מחמת שמתו אחיו מחמת מילה פשיטא דכשר).

מומר לעבודת כוכבים - לרב ענן מותר לאכול משחיטתו, שכן מצינו ביהושפט מלך יהודה שנהנה מסעודת אחאב, דכתיב "ויזבח לו אחאב וכו' ויסיתוהו" ואין הסתה אלא באכילה ושתייה (מלבד הסתה דאיירי בקב"ה), ואין לומר שרק שתייה, ועדיין לא נאסר סתם יינם, אבל לא אכל משחיטתו, דאין דרך המלך לשותות בלי לאכול, אי נמי כתיב "ויזבחת... ויסיתוהו". ואין לומר שה"שבעת אלפים... אשר לא כרעו לבעל" שחטו, שהרי הם התחבאו מאיזבל. ואין לומר שאנשי אחאב היו כשרים והם שחטו, דכתיב "מושל מקשיב על דבר שקר כל משרתי רשעים", ומפסוק זה לומדים גם שמשרתי יהושפט היו צדיקים (ולכן א"א לומר שיהושפט עצמו אכל משל עובדיה, ומשרתי אכלו משל משרתי אחאב). ואין לומר שיהושפט ואנשיו אכלו משחיטת עצמם, דלא היה יהושפט מרחיק עצמו מאחאב כלל, דכתיב "ומלך ישראל ויהושפט מלך יהודה יושבים איש על כסאו מלובשים בגדים בגורן" והיינו כישיבת סנהדרין שהיא כחצי גורן עגולה, אבל מהא דכתיב "כמוני כמון כעמי כעמך" אין ראיה, שהרי כסוסי יקרה לסוסיך, וא"כ ה"ה שהכונה שמה שיקרה לי ולעמי יקרה לך ולעמך.

ה: וממה שאכל אליהו ממטבחיו של אחאב לחם ובשר בבוקר ובערב, שהביאו לו העורבים, אין ראיה ששחיטת מומר לעבודת כוכבים שחיטתו כשרה, דעל פי הדיבור שאני. (והכונה עורבים ממש, דלא

מסתבר שקרה ששני האנשים שהביאו היה שמום עורבים. ואין לומר שנקראו עורבים על שם מקומם, דא"כ עורביים מיבעי ליה).

איתא בברייתא שמומר שחיטתו כשרה, הגמ' אומרת שאין להביא מזה ראיה לרבא שמומר אוכל נבילות לתאבון שחיטתו כשרה, ד"ל דאיירי במומר לעבודת כוכבים, אבל מומר לשחיטה עצמה פסול, דכיון דדש ביה, דמי ליה כהתיירא. ומאי דך אין ראיה לרב ענן שמומר לעבודת כוכבים כשר, ד"ל שפסול, דכל הכופר בעבודת כוכבים כמודה בכל התורה, והכונה מומר לאותו דבר, וכרבא.

והנה לגבי קרבנות מצינו שמקבלים קרבנות מפושעי ישראל כדי שיחזרו בתשובה, דכתיב "מן הבהמה" להביא בני אדם שדומים לבהמה, והיינו ממומר לדבר אחד. (אמנם הא דכתיב "אדם ובהמה תושיע ד' " היינו בני אדם שהם ערומים בדעת ומשימין עצמם כבהמה, דכתיב אדם ובהמה יחד, אבל הא דכתיב "זרע אדם וזרע בהמה" היינו לגריעותא, כיון שחילקם לזרע נפרד). אבל אין מקבלים קרבנות ממומר לנסך יין ולחלל שבת בפרהסיא, דכתיב "מכס" ולא כולכם, (ומזה מבואר שמומר לעבודת כוכבים דינו כמומר לכל התורה ודלא כרב ענן), אבל באומות מקבלים דכתיב "מכס" בכל חילוקי ולא באומות.

ה: וכן מצינו לגבי חטאת, דכתיב "מעם הארץ" פרט למומר. ור"ש לומד מפסוק שדווקא מי שאם היה יודע שזה אסור לא היה חוטא מביא חטאת, ונ"מ במומר לאכול חלב והביא קרבן על הדם אם מקבלים ממנו. ומה שצריכים פסוק בחטאת ובעולה, משום דהו"א שחטאת לא מקבלים כיון הוא לכפרה, אבל עולה שזה דורון מקבלים, ומאי דך י"ל שעולה לא מקבלים כיון שאינו חייב בו, אבל חטאת שהוא חייב בו מקבלים, קמ"ל.

מי אסר את הכותים

ר"ג ובית דינו נמנו על שחיטת כותי ואסרוה, והיינו אף כשישראל עומד על גביו, וכו"מ דחייש למיעוטא ואסר את יין הכותים משום שמצא דמות יונה בראש הר גריזים שהיו עובדים אותה ונעשו מומרים לעבודת כוכבים אף שרוב הכותים לא היו מהר גריזים. אבל ריו"ח ורב אסי לא קיבלו תקנה זו ואכלו משחיטת כותי.

רבי יצחק ראה שאין בין הכותים שומרי תורה, וסיפר זאת לרבי אבהו, ורבי אבהו סיפר זאת לרבי אמי ורבי אסי, ולא זו ממש עד שעשאום כעובדי כוכבים גמורים לשחיטה ויין נסך, ואף שכבר ר"מ ו"ג גזרו על זה, אז לא קיבלו ועכשיו קיבלו, וכן דינם כעכו"ם שאינם יכולים לבטל רשות ולתת רשות אלא צריך לשכור מהם רשות, וכדמצינו שישראל מומר המשמר שבתו בשוק מבטל ונותן רשות, באמירת רשותי קנויה לך או רשותי מבוטלת לך, משא"כ אם אינו משמר שבתו בשוק, וכן בעכו"ם.

תלמיד היודע שאין רבו יודע לענות לו, שלא ישאל, ותקנתו שיפרוש ממנו.

דין תערובת דמאי

אין הקב"ה מביא תקלה ליד צדיקים. ומעשה ברבי אסי שאכל ביצים המצומקות שטרפום ביין דמאי, ולא שם לב שיש כאן תערובת דמאי, ונתברר שאף שאין לקחת יין דמאי ולתתו לתוך המוריים או האלונתית, וכן בכרשינים או בעדשים המעורבים בתבלין, מ"מ אם כבר נתערבו מותרים.

הנותן לאשת עם הארץ עיסה לאפות או קדירה לבשל א"צ לחשוש משום שביעית ומשום טבל. אבל אם אמר לה שתעשה לו משלה חושש שהשאור והתבלין שבה הם שביעית או טבל.

הגמ' שואלת שכאן מבואר שגם כשהדמאי מעורב אסור, ולעיל נתבאר שמותר. והגמ' מתרצת שלהביא לה היו כמו לערב מתחילה. ופרם מתרץ ששאור ותבלין כיון שעשויים לטעמא אינם בטלים.

עוד שואלת הגמ' שכאן מבואר שלא חוששים שתחליף לעיסה שלה, ומאיך מציינו שהנותן לחמותו או לפונדקית צריך לעשר את מה שהוא נותן לה ואת מה שהוא לוקח ממנה מפני שהיא חשודה להחליף את מה שמתקלקל. והגמ' מתרצת שרק מפני שהיא רוצה בתקנת בתה ובושה מחתנה חוששים שתחליף, ובפונדקית חוששים שהיא מורה התר להחליף מפני שאינו ראוי שבר בי רב יאכל פת קרה והיא תאכל פת חמה.

ז: ומה שמצינו שאסור אשת חבר לטחון עם אשת עם הארץ בשל עם הארץ, בזמן שהיא טהורה דכיון שהיא נוגעת חוששים שתאכל, ואם היא טמאה שאינה נזהרת מליגע, לת"ק מותר, ולרשב"ג אסור מפני שאשת עם הארץ נותנת לה לאכול, ומבואר שהיא חשודה לגזול משל בעלה. הגמ' מבארת ששם היא חושבת שמותר לתת כמו ששור אוכל ממה שהוא דש.

קדושת בית שאן

רבי יהושע בן זרוז בן חמוי של ר"מ העיד שר"מ אכל ירק בלי לעשר בבית שאן, ומכח זה התיר רבי את בית שאן כולה לאכול ירק ופירות בלי מעשר. חברו עליו אחיו ובית אביו ואמרו לו, מקום שאבותיך ואבות אבותיך נהגו בו איסור אתה תנהוג בו התר, דרש להם מקרא זה "וכתת נחש הנחושת אשר עשה משה, כי עד הימים ההמה היו בני ישראל מקטרים לו" והרי אסא ויהושפט ביערו כל ע"ז שבעולם ולמה לא ביערוהו, אלא מקום הניחו לו אבותיו להתגדר בו, אף אני מקום הניחו לי אבותי להתגדר בו.

ז: מכאן לת"ח שאמר דבר הלכה שאין מזיחין (-מבדילים) אותו משמועתו לומר חזור בך, וי"א שאין מזניחים אותו (משקצים את דבריו), וי"א שאין מזניחים אותו לומר גאוותך גרמה לך.

ואף דכתיב "ולא הוריש מנשה את בית שאן וכו' ", מ"מ הרבה כרכים כבשום עולי מצרים ולא כבשום עולי בבל, וסבר קדושה ראשונה קדשה לשעתה ולא לעתיד לבוא, והניחום מלקדשם כדי שיהיה מותר להרוש ולזרוע שם בשביעית, ויסמכו עליהם עניים בשביעית ליטול לקט שכחה ופאה ומעשר עני.

ואף שר"מ אכל רק עלה שזה אכילת עראי המותרת גם בארץ, מ"מ אכלו מאגודה שהוקבע למעשר. ואין לומר דלאו אדעתיה, דאם לבהמתם של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה, כ"ש לצדיקים עצמם. ואין לומר שעושר עליהם ממק"א, דלא נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף. ואין לומר שנתן עיניו בצד זה ואכל בצד אחר, שהרי גברא רבה קמסהיד עליה ודאי דקדק בדבר.

מעשה דרבי פנחס בן יאיר

רבי פנחס בן יאיר הלך לפדות שבויים, והגיע לנהר גינאי ואמר לו שיחלוק מימיו, ולא רצה (דהנהר ודאי עושה רצון קונו, ורפב"י ספק), אמר לו רפב"י שאם לא יחלוק הוא יגזור שלא יעברו בו מים לעולם, וחלק לו מימיו, ואח"כ חלק גם לאדם שהיה נושא חיטים למצות משום המצוה, וגם לההוא טייעא משום שהיה בן לויים. ואמר רב יוסף שרפב"י כוחו גדול כמושה וס' רבוא, שחלק לו הנהר מימיו.

ז: כשהגיע לאכסניא נתנו לחמורו שעורים ולא אכל אף שניפו אותם וניקן אותם בידיהם, מחמת שלא היו מעושרים, ואף שהלוקח לבהמה (או לזרע או קמח לעורות או שמן לנר או לסוך כלים) פטור מדמאי, מ"מ היכא שלקחום מתחילה לאדם, אין לתתם לבהמתו או לבהמת חבריו בלי לעשר.

ובדרכו שאל אותו רבי אם רצונו לסעוד אצלו ואמר הן, ושמח רבי כיון שלא היה רפב"י רגיל להנות משל אחרים, ואמר לו רפב"י שאינו מודר הנאה מישראל, אלא שיש רוצה ואין לו ויש שיש לו ואינו רוצה ולכן איני רוצה להנות, ואתה יש לך ואתה רוצה, (ומימיו לא בצע על פרוסה שאינה שלו, ומיזים עמדו על דעתו לא נהנה מסעודת אביו), אמנם כיון שאני עוסק במצוה יבוא לאכול אצלו בחזרתו מהמצוה. וכשחזר בא אליו וראה אצלו

פרדות לבנות, ואמר לו שאין יסעד כשיש אצלו מלאך המות, (שהרי נקרא שמן "ימים" מפני שאימתם מוטלת על הבריות, ואין רפואה למכתם, והיינו באלו שראשי רגליהם לבנות), אך אמר לו שאין למוכרם משום לפני עוור, ואין להפקירם משום שזיקו יותר, ואין לעקור פרסותיהם משום צער בעלי חיים, ואין להורגם משום בל תשחית.

והרבה רבי להפציר בו וגבה טורא בניייהו. ככה רבי ואמר שאם בחייהם כך שדאג הקב"ה שיכנס בפתח של הפרדות ויפרוש ולא יעבור על דעתו הראשונה, במיתתם על אחת כמה וכמה, שהרי גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם, כדכתיב "וישליכו את האיש בקבר אלישע וכו' ויחי ויקם על רגליו" ואילו בחייו הוצרך אלישע לשים פיו על פיו ועיניו על עיניו כדי להחיות את בן השונמית, ואין לומר שזה מכח ברכת אליהו שיהיה פי שניים ממנו, שהרי "על רגליו עמד ולביתו לא הלך" וכדי לקיים את ברכת אליהו היה צריך להחיותו ממש, וברכת אליהו כבר התקיימה במה שריפא את צרעת נעמן, דמצורע חשוב כמת.

אין עוד מלבדו ואפי' כשפים, ומכח זה אמר רבי חנינא לאשה שרצתה לעשות לו כשפים שאינו חושש מכך, והיינו כרבי חנינא דנפיש זכותיה, אבל בעלמא אמר רבי חנינא למה נקרא שמם כשפים, מפני שמכחישים פמליא של מעלה.

אין אדם נוקף -נגוף אצבעו מלמטה אא"כ מכריזים עליו מלמעלה. ודם ניקוף מכפר כדם עולה, והיינו בגודל ימין מפני שמצטער הרבה ובניקוף שני, ובהולך לדבר מצוה.

שחיטה ונגעים בסכין או שפוד מלובן

ת: ליבן סכין ושחט בה כשרה, מפני שהחוד חותך לפני החום, ואין הסכין נוגע בצדדים, מפני שבית השחיטה מתרחב ורק חוד הסכין נוגע בסנינים.

המכה בשפוד מלובן ועלה שם נגע, הגמ' מסתפקת אם הנגע נדון משום שחין, כמו כל חבורה מחמת מכה מעץ או אבן או גפת או מחמי טבריה או מכל דבר שאינו מחמת האור (לאתווי עופרת ממקום שמביאים אותה שהיא חמה), או שהנגע נדון משום מכוה כמו חבורה מחמת גחלת או רמץ או סיד רותח או גיפסית רותח או כל דבר הבא מחמת האור (לאתווי חמי האור).

ואף ששחין ומכוה שניהם מטמאים שבוע אחד ואין בהם הסגר שני, ע"י שיער לבן או פסיון, מ"מ יש חילוק ביניהם לענין שאין מצטרפים זה עם זה. ואם השחין קדם למכוה או איפכא ביטל האחרון את הראשון.

והנ"מ לעניננו היא אם היה חצי גריס שחין וליבן שפוד והכה בו ויצא עוד חצי גריס, אם אומרים שהחבטה קודמת לחום וממילא החום מבטלו ואינם מצטרפים, או שהחום קודם והמכה מבטלת את החום, והוי שחין ומצטרף לחצי גריס השני.

ואין להוכיח ממה ששחיטה בסכין מלובנת כשרה, דחודו שאני, וכשיש חודו אף בנגעים נדון משום מכות אש.

דיני סכין השחיטה

סכין של עבודת כוכבים מותר לשחוט בה מפני שהוא מקלקל את הבהמה, שבחיה היא שוה יותר, אבל אם היא מסוכנת אסור לשחוט בסכין זה. ואסור לחתוך בו בשר, אא"כ חותך חתיכות העומדות למתנה.

ואיירי בסכין שחתך בה עצים לע"ז, או סכין ישנה שליבנה באור, אבל חדשה אינה נאסרת עד שיעבוד בה, וישנה שלא ליבנה אוסרת מחמת שמנונית האיסור.

ח: השוחט בסכין של עכו"ם לרב צריך לקלוף את מקום השחיטה, ולרבה בר בר חנה מספיק להדיח. הגמ' אומרת שאין הכרח שנחלקו אם בית השחיטה צונן או רותח. ד"ל שלכו"ע בית השחיטה רותח, ורפב"ח סובר דאידי דטרידי סימנים לאפוקי דם לא בלעי. וי"א שלכו"ע בית השחיטה צונן, ורב סובר שאגב דחוקא דסכינא בלע.

סכין ששחט בה טריפה נחלקו רב אחא ורבינא אם צריכה הגעלה ברותחין, (ואפ"ה בשחט בהמה כשרה לא אומרים שבלעה אבר מן החי, כיון שהמקום נעשה חם בסוף השחיטה, ואז זה מותר), או שמספיק הדחה בצונן. ולהלכה מספיק הדחה בצונן, או לקנח ביד קשה.

טבח צריך שיהיו לו ג' סכינים, אחד לשחיטה ולא יעשה בה דבר אחר שמא תיפגם ויבוא לשחוט בלי בדיקה, ואחד לחיתוך בשר, ואחד לחיתוך חלבים, ולא יחתוך בשר ואח"כ חלבים גזירה שמא יחתוך חלבים ואח"כ בשר ולא יקנח לפני חיתוך הבשר, אבל כיון שהצריכו שני סכינים, יהיה לו הכר ביניהם. וכן צריך שיהיו לו שני כלים של מים, אחד להדחת בשר ואחד להדחת חלבים, ולא ידיח בשר ואח"כ חלבים שמא ידיח חלבים ואח"כ בשר, אבל כיון שהצריכו שני כלים יהיה לו הכר ביניהם.

אין להניח כסלים שחלב הכליות דבוק בהם מפני שהחלב מתחמם וזב על הבשר ונבלע בבשר, אבל בכסלים עצמם אין לחוש לזה, מפני שיש קרום המפסיק בין החלב לבשר הכסלים, אמנם הקרום שמעל הבשר אינו מועיל לזה, כיון שהוא מתפורר מחמת משמוש ידי הטבח.

ט. ת"ח צריך ללמוד כתיבה שמא יצטרך לחתום שמו, ושחיטה, ומילה, וי"א אף קשר של תפילין וברכת חתנים וציצית, ולמ"ד הראשון אלו מצויים ומעצמו יהיה בקי בהם.

טבח שאינו יודע הלכות שחיטה והיינו שהיה דרסה וחלדה והגרמה ועיקור, אסור לאכול משחיטתו. ואף אם שחט לפנינו פעמיים או שלש, מ"מ יש לחוש שתיפסל שחיטתו ולא ידע.

שיעור שהיה לר"ש הוא בכדי שיבדוק השוחט את הסכין (אם הוא חכם ואין בעיר חכם ממנו, דצריך השוחט להראות את הסכין לחכם העיר מפני כבוד החכם).

חזקת איסור או התר בהמה

בהמה שיש ספק בשחיטתה - השוחט בהמה צריך שיבדוק הסימנים אחר השחיטה לראות אם נשחטו כראוי, ואם לא בדק הרי הבהמה בחזקת איסור, דאמר רב הונא בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך כמה נשחטה. ולענין טומאת נבילה לר"א אינה מטמאה כיון שלא היתה בחזקת טומאה, ולתנא דברייתא מטמאה.

בהמה שיש חשש שהיא טריפה - עוד אומר רב הונא שבהמה שנשחטה הרי היא בחזקת התר עד שיודע לך כמה נטרפה, ואע"ג שיש ריעותא בחזקת התר, כגון שבא זאב ולקח הבני מעים והחזירים כשהם נקובים, דמשום חזקת התר אין חוששים שבמקום שנקב כבר היה נקב.

ט: אי חמירא סכנתא מאיסורא

הגמ' שזאלת שלגבי סכנה כגון צפור המנקרת תאנה, או עכבר המנקר אבטיחים, חיישינן שנקבה במקום נקב הנחש ואסור משום סכנה, ולמה כאן אין חוששים שהיא טריפה. ורב הונא מתרץ שחמירא סכנתא מאיסורא.

רבא שזאל שאם מצינו בסכנה שחוששים שבמקום נקב נקב ה"ה שיש לחוש לכך באיסורים.

ואין להוכיח שחמירא סכנתא מאיסורא, ממה שבאיסור מים מגולים אף במקום ספק חיישינן, ואילו ספק טומאה ברה"ר טהור. מפני שזה לימוד מיוחד מסוטה, שרק ברה"י ספיקו טמא.

וכן אין להוכיח שחמירא סכנתא מאיסורא ממה ששרץ שנמצא בפי חולדה ויש ספק אם נגע בתרומה, התרומה טהורה מספק. ואילו בסכנה מצינו שאסור לשתות מים מגולים. דגם זה דין מיוחד שלומדים מסוטה שרק בדבר שיש בו דעת לישאל ספיקו טמא, משא"כ שרץ.

למסקנה הגמ' מוכיחה דחמירא סכנתא מאיסורא, מהא דצלוחית של מים שהשאיר אותה מגולה ובא ומצא שהיא מכוסה, חוששים שאדם טמא נגע בה, אבל אם הניח אותה מכוסה ובא ומצא מגולה, אינה פסולה אא"כ יכולה חולדה או נחש (לרשב"ג) לשתות ממנה, או שירד טל לתוכה, מפני שדרך שרצים לגלות ולא לכסות ויש שני צדדים לטהר,

אדם טהור ושרצים, ותלינן בתר רובא, אבל ספק מים מגולים אסורים, ומבואר שחמירא סכנתא מאיסורא.

ג' גילוי משקין - ג' משקין אסורים משום גילוי, מים יין וחלב, שיעור הגילוי האוסר הוא כדי שיצא נחש מתחת אוזן הכלי וישתה ויחזור לחורו.

המשך ענייני חזקה

השוחט בסכין ונמצאת פגומה - לרב הונא אפי' שיבר עצמות עם הסכין כל היום אחרי השחיטה לפני הבדיקה, פסולה אף שיש לתלות שנפגמה בשבירת העצמות, דחיישינן שמא נפגמה בעור ונשחטה הבהמה בסכין פגום, שהרי הבהמה קודם השחיטה בחזקת איסור ואינה יוצאת מחזקתה מספק. ולרב חסדא כשרה, דעצם היא ודאי סיבה לפגום את הסכין, ועור רק ספק פגום, ואין ספק מוציא מידי ודאי. ואפי' היכא שלא שיבר בה עצם תלינן שנפגמה במפרקת.

ולענין הלכה היכא דלא שיבר עצמות פסולה משום חזקת איסור של הבהמה, ולא תלינן בעצם דמפרקת, אבל בשיבר בה עצמות תלינן הפגם בהם וכשרה הבהמה.

חזקה טומאה - טמא שטבל ונמצא עליו דבר חוצץ, אפי' נתעסק באותו הדבר לאחר טבילה אינה טבילה, אא"כ יודע שלא היתה החציצה בשעת טבילה, דהעמד טמא בחזקת טומאה. ואין מכאן קושיה על רב חסדא שמתיר את הבהמה בנמצא הסכין פגום, ואין אומרים העמד בהמה בחזקת איסור, דטמא אע"ג דטבל לפניך הרי איתיליד בו עצמו ריעותא, אבל בשחיטה אין ריעותא בבהמה אלא בסכין. ובאמת היכא שיש ספק אם שהה או דרס פסולה אף לרב חסדא.

נשמטה הגרגרת - עוף שנשמט בו הגרגרת שזה עושה את העוף לטריפה, אם זה קרה אחרי שחיטת סימן אחד דבעוף די בסימן אחד, השחיטה כשרה, אבל אם נשמטה הגרגרת לפני השחיטה, השחיטה פסולה, ואם יש ספק בדבר, פסולה.

שחט כמה בהמות בזו אחר זו ונמצאת הסכין פגומה - לרב הונא כולם פסולות. ולרב חסדא - לל"ק הראשונה כשרה משום שתולים שנפגם במפרקת שלה, והשאר פסולות, ולל"ב כולם כשרות כיון שתולים שנפגם במפרקת של האחרונה.

דיני בדיקת הסכין - לרב הונא צריך בדיקה אחר כל בהמה שאם ימצא פגום יפסל הכל למפרע. ולרב חסדא צריך בדיקה כדי להכשיר את האחרונות דאם ימצא פגום יהיו כולם אסורות חוץ מהראשונה. ואמנם כיון שנפסקה לעיל ההלכה כרב הונא, צריך לבדוק את הסכין אפי' אחרי שחיטת בהמה אחת, ואם שחט בלי בדיקה כולם אסורות כולל הראשונה.

הבדיקה יכולה להיעשות ע"י השוחט דעד אחד נאמן באיסורים, ולא אמרו להראות סכין לחכם אלא משום כבודו של חכם.

מקור דין חזקה - רבי יונתן לומד דין זה מהא דכתיב "ויצא הכהן מן הבית אל פתח הבית והסגיר את הבית", ואינו חושש שמא הנגע התקטן ואין בו כשיעור, והיינו משום חזקה. הגמ' שזאלת שמא יצא דרך אחוריו, (והוי יציאה כדאשכחן בכה"ג ביוה"כ שיוצא מקודש הקדשים דרך אחוריו), וכן אם הנגע אחורי הדלת הרי יכול לפתוח בדלת חלונות ולראות אם התקטן, (שאף שבית אפל אין פותחים חלונות כדי לראות אם יש שם נגע, מ"מ היכא שאיתחזק פותחים). והגמ' מביאה שהברייתא לומדת מהפסוק שלכתחילה צריך לעמוד בצד המשקוף ולהסגיר, אבל בדיעבד אף אם הלך לביתו והסגיר או שעמד בבית והסגיר מהני, ומבואר שהולכים אחרי חזקה. ורב אחא בר יעקב סובר שאין משם ראייה, ד"ל שיש שורת אנשים מהנגע עד הכהן שהם אומרים זה לזה שהנגע נשאר בעינו.

מקור דין רוב

י"א. רובא דאיתא קמן כגון ט' חנויות וסנהדרין ילפינן מ"אחרי רבים להטות". ורובא דליתא קמן, כדלהלן.

אין ללמוד מהא דכתיב על ראש העולה ונתת אותה לנתחיה" וילפינן שלא יחתוך ראשה לנתחים, ומבואר שאין חוששים שניקב קרום של מוח. די"ל שעושה חתך ובודק, ולא חותך לגמרי.

וכן מטעם זה אין ללמוד מדכתיב "חלבו האליה תמימה" ולמה לא חוששים שנפסק חוט השדרה, (דאין לומר שחותכה סמוך לזנב ששם אין פסול במה שנפסק חוט השדרה, דהא כתיב "לעומת העצה" והיינו מקום שהכליות יועצות). די"ל שעושה חתך באליה ובודק, וחשיב "תמימה" כיון שלא חתך לגמרי.

ואין ללמוד מקרבן פסח שאסור הרי לשבור בו עצם, וא"כ א"א לבדוק אם ניקב קרום של מוח. די"ל ששורף את העצם ע"י גחלים ובודק.

רב ששת בריה דרב לומד רובא דליתא קמן מעגלה ערופה שעורפה כשהיא שלימה, ואינו בודק שאינה טריפה אף שטריפה פסולה, ו"כפרה" כתיב בה כקדשים, ומבואר דאזלינן בתר רוב ורוב בהמות אינם טריפות.

רבה בר שילא לומד רובא דליתא קמן מפרה אדומה שנשרפת כשהיא שלימה, אף שאם היא טריפה פסולה, ו"חטאת" קרייה רחמנא.

י"א: רב אחא בר יעקב לומד רובא דליתא קמן משני שעירי יוה"כ, שצריך שיהיו שניהם שווים, ואין חוששים שהשעיר המשתלח הוא טריפה, וטריפה פוסלת בו, דאין גורל קובע לעזאזל אלא בדבר הראוי לשם, וא"א לבדוק מפני שהיה נעשה אברים אברים עוד לפני שהיה נופל לחצי ההר.

רב מרי לומד רובא דליתא קמן ממה שמכח אביו חייב מיתה, אף שאינו ודאי אביו אלא מכח רוב בעילות אחר הבעל. ואף אם היו אביו ואמו חבושים בבית האסורים, הא אין אפטרופוס לעריות.

רב כהנא לומד רובא דליתא קמן ממה שהורג נפש חייב מיתה, ואין חוששים שהרג טריפה, דאף אם נבדוק שאינו טריפה (דאף שהוא מתנוול בכך, מ"מ ראוי לעשות כן כדי לא לאבד נשמה), מ"מ אמאי לא חיישינן שמא חתכו במקום נקב.

רבינא לומד רובא דליתא קמן מעדים זוממים שזממו לחייב מיתה שהם נהרגים, ולא חיישינן שהעידו על טריפה, והרי א"א לבדוק אדם חי, (דאם כבר נהרג אין העדים זוממים נהרגים).

רב אשי לומד רובא דליתא קמן ממה שבהמה מותרת באכילה ע"י השחיטה, ואין חוששים ששחט במקום נקב.

רב כהנא דוחה את הראיות הנ"ל, די"ל שרק היכא דלא אפשר אזלינן בתר רוב, שהרי אפי' ר"מ דחייש למיעוטא מתיר ע"י שחיטה משום דלא אפשר, דאי לא תימא הכי איך אוכלים לר"מ פסח וקדשים.

רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הם

י"ב. מצא תרנגולת שחוטה בשוק, כשרה, דרוב מצויים אצל שחיטה מומחים הם.

האומר לשלוחו צא ושחוט, והלך ומצא שחוט, כשרה, דאף אם לא השליח שחט אלא אדם אחר, מ"מ רוב מצויים אצל שחיטה מומחים הם. אבל האומר לשלוחו צא ותרם והלך ומצא תרם, הפירות אסורים, דלא אמרינן חזקה שליח עושה שליחותו, ואם אדם אחר תרם הוי תרם שלא מדעת שאין תרומתו תרומה.

ראה אדם ששחט- אם ידוע שהוא בקי בהלכות שחיטה, שחיטתו כשרה, ואם אינו יודע אם הוא בקי, השחיטה כשרה משום שרוב המצויים אצל שחיטה מומחים הם, ואם הוא יודע שאינו בקי, צריך

לראות את השחיטה מתחילה ועד סוף, ולא די בראית סימן אחד, די ש לחוש שבשני שהה או דרס.

אבדו גדייו ותרנגוליו והלך ומצאם שחטים, אם מצאם בבית לכו"ע מותרים, דרוב מצויים אצל שחיטה מומחים הם, ואם מצאם באשפה שבשוק אסורים לכו"ע, ואם מצאם באשפה שבבית, לר"י אסורים, דאדם עשוי להטיל נבלתו באשפה שבבית, ולרבי חנינא בנו של ריה"ג כשרים, דאין אדם עשוי להטיל נבלתו באשפה שבבית.

שחיטה, ומעשה או מחשבה, בקטן

י"ב: שחיטת חש"ו- חש"ו אין מוסרים להם חולין לשחוט, אפי' אם אחרים רואים אותם, ומ"מ בדיעבד אם אחרים ראו את השחיטה השחיטה כשרה, והיינו כרבי נתן דס"ל שא"צ כוונה לשחיטה, ומכשיר אם זרק סכין כדי לנועצה בכותל ושחטה, (וחכמים פוסלים והלכה כרבי נתן), וצ"ל דהלכה ובאה, שהרי בעינן בשחיטה מוליך ומביא.

מעשה ומחשבה לקטן-

אלון או רימון או אגוז שתינוקות נקבו בהם נקב כדי למודד בהם עפר או שהתקינים לכף מאזניים, הרי הם מקבלים טומאה מפני שיש לקטנים מעשה, אבל מחשבה אין להם.

י"ג. מחשבה הניכרת מתוך המעשה, כגון שהיתה עולה בדרום והעבירה לצפון ושחטה, מסתפק ריו"ח אם היא מועילה וכדלהלן, או שאינה מועילה אלא מדרבנן וממילא לקולא אינה מועילה. וי"א שהספק של ריו"ח הוא לענין מעשה אם הוא מועיל מדאורייתא, או שאינו מועיל אלא מדרבנן, ופשיט שמעשה מועיל מדאורייתא ומחשבה לא מועילה אפי' מדרבנן, ומחשבה הניכרת מתוך המעשה מועילה רק מדרבנן.

מעשה ומחשבה לענין הכשר לקבלת טומאה- המעלה פירותיו לגג כדי שתסור מהם הכנימה וירד עליהם טל, לא הוכשרו לקבלת טומאה, אא"כ נתכוון שירד עליהם הטל אפי' אם נתכוון לאחר ההעלאה, כל שנתכוון לפני שינגב הטל מעליהם. אבל אם העלו חש"ו אע"פ שנתכוונו לאחר שירד הטל עליהם לא הוכשרו אא"כ היפך בהם, מפני שיש להם מעשה אבל אין להם מחשבה.

מתעסק בקדשים פסול דכתיב "ושחט את בן הבקר" שתהא שחיטה לשם בן בקר, וזה לעיכובא דכתיב "לרצונכם תזבחוהו" לדעתכם זבוחו.

דין מין- שחיטת מין ישראל, וכ"ש שחיטת עכו"ם, תולים שהיא לעבודת כוכבים ואסורה בהנאה, ופיתו פת כותי, ויינו יין נסך, וספריי-תנין ספרי קוסמין וישרפו, וי"א שבניו ממזרים, (ולת"ק אינו חשוד להפקיר את אשתו), ומורידין ואין מעלין, אמנם מקבלים קרבנות ממין נכרי אבל לא ממין ישראל, דכתיב "מכם" ולא כולכם, בכס חילקתי ולא בעכו"ם, וזה מרבה מינים שהרי סתם נכרי לומדים מ"איש איש".

י"ג: דין שחיטת עכו"ם- לתנא דמתני' אינה שחיטה, והבהמה נבילה ומטמאה במשא. ולר"א אף אסורה בהנאה, דסתם מחשבת עכו"ם לעבודת כוכבים. ולת"ק אין חוששים שמא הוא מין, משום שאין רוב העכו"ם מינים, דסבר כריו"ח שנכרים שבחול אינם עובדי ע"ז, אלא מנהג אבותיהם בידיהם.

תקרובת עכו"ם לריב"ב מטמאה באהל, דכתיב "ויצמדו לבעל פעור ויאכלו זבחי מתים", לל"ק מתני' כריב"ב, ולל"ב מתני' לאפוקי מריב"ב.

השוחט בלילה וכן סומא ששחט שחיטתו כשרה בדיעבד, אבל אם אבוקה כנגדו יכול לשחוט לכתחילה בלילה, (וכן אפשר לשחוט בראש הגג או הספינה).

דין השוחט בשבת

י"ד. השוחט בשבת או ביוה"כ אע"פ שמתחייב בנפשו שחיטתו כשרה.

שיטת רב שהבהמה אסורה באכילה באותו יום, והיינו כר"י. והגמ' דנה היכן מצינו כן בדת ר"י.

רבי אבא רוצה לבאר שהכונה לר"י שאוסר לחתוך נבילה לפני הכלבים אם לא היתה נבילה מערב שבת, (ולרבנן מותר), וא"כ גם כאן אסורה כיון שלא הוכנה מאתמול. אביי רוצה לחלק שאין צריך הכנה אלא להתייר לבהמה, כיון שמע"ש היתה מוכנה לאדם, אבל לאדם א"צ הכנה. ורבי אבא מתרץ שסתם בהמה עומדת או לשחיטה או לגדל ולדות, ולכן בשבת צריכה הכנה דכיון שא"א לשוחטה בשבת הבוררה שהיא עומדת לגדל ולדות, אמנם ביו"ט מותר לשחוט, כיון שהיא עומדת גם לשחיטה, והוברר שהיא עומדה לשחיטה.

י"ד: הגמ' דוחה שהרי ר"י לא סובר שיש ברירה, כדמצינו שלר"י א"א לערב ב' עירובין ולהתנות שאם יבוא חכם לכאן ולכאן ילך למקום שירצה, משום שאין ברירה, ורק יכול להתנות שיחול העירוב בצד שהגיע החכם לשם אם כבר הגיע החכם. אמנם ממה שא"א לומר שני לוגין שאני עתיד להפריש וכו' (ולר"מ מותר), אין מזה ראייה שאין ברירה, ד"ל שהטעם הוא שמא יבקע הנוד ונמצא שותה טבלים למפרע, (ולר"מ אין חוששים לזה).

רב יוסף רוצה לבאר שר"י שאוסר בהמה שנשחטה בשבת, הכונה למה שאוסר ר"י שברי כלים שנשברו בשבת, אם אינם ראויים למעין מלאכתם הראשונה (ורבנן מתיירים), ומבואר שצריך הכנה לפני שבת, ולכן צריך שיוכנו למלאכה זו.

אביי דוחה ששם זה אסור מדין נולד, דמעיקרא כלי והשתא שבר כלי, אבל בבהמה שנשחטה בשבת זה אוכלא דאיפרת, ומצינו שר"י מותר לשתות משקין שיצאו מפירות העומדים לאכילה, (ואם עומדים לשתיה אסור שמא יסחוט, ולרבנן בכל גוונא אסור), ורב עצמו הרי סובר שאף בסלי זיתים וענבים העומדים לאכילה אסור לר"י, (אמנם שמואל סובר שבסלים מודה ר"י דכיון שרוב בני אדם סוחטים אותם, יש לחוש שגם הוא ימלך ויבוא לסוחטם).

רב ששת בריה דרב אידי מבאר שר"י שאוסר בהמה שנשחטה בשבת הוא ר"י שאוסר לטלטל בשבת נר ישן משום מוקצה מחמת מיאוס, ובהמה נמי היא מוקצה משום איסור אבר מן החי. והגמ' דוחה שאין ראייה ממוקצה מחמת מיאוס למוצה מחמת איסור. וממה שאסר ר"י לטלטל נר שהדליקו בו בשבת אין ראייה, ד"ל שרק כשדחה בידיים הוא מוקצה.

ט"ו: רב אשי מבאר שר"י שאוסר בהמה שנשחטה בשבת הכונה למה שר"י סובר שהמבשל בשבת, אם בישל בשוגג מותר במוצאי שבת, ואם בישל במזיד אסור לעולם, ומתני' איירי בשוגג, והא דקתני אע"פ שמתחייב בנפשו, הכונה שאע"פ שבמזיד מתחייב בנפשו, מ"מ בשוגג שחיטתו כשרה. אבל אין להעמיד את המשנה כר"מ שאוסר במזיד ומתיר בשוגג, דמתני' קתני גם יוה"כ, ושם הרי אסור אפי' בשוגג. וכן אין להעמיד את המשנה כריו"ח הסנדלר שבשוגג מותר במוצאי שבת רק לאחרים, ובמזיד אסור עולמית לכולם, דמתני' משמע שהשחיטה כשרה בין לאחרים בין לו.

רב היה סובר כר"מ, אבל בדרשה רבים היה דורש כר"י, משום עמי הארץ. עוד סובר רב שר"מ מותר אפי' בשחיטה, (ולא רק בבישול מפני שגם לפני הבישול היה ראוי לכוס). עוד סובר רב שלא התיר ר"מ בשחיטה אלא כשהיה לו חולה מבעוד יום והבריא, (שאם לא הבריא מותר אף לר"י), אבל אם אין לו חולה בביתו אסור לבריא, אמנם המבשל לחולה בשבת מותר לבריא, כיון שאף לפני השחיטה היה ראוי לכוס, וגם בבישול אם קצץ דלעת ובישלה אסור. והלכתא שהשוחט לחולה בשבת מותר לבריא בלא בישול, אבל המבשל בשבת לחולה אסור לבריא, דבשחיטה א"א לכזית בשר בלא שחיטה, אבל בבישול חוששים שמא ירבה בשבילו.

כשרות השחיטה

ט"ז: שחיטה במגל יד - אין לשחוט לכתחילה במגל יד, שמא יבוא לשחוט בצד שיש בו פגימות, אמנם בדיעבד אם שחט שחיטתו כשרה.

סכין למעלה ובהמה למטה, או שהבהמה למעלה והסכין למטה, שחיטתו כשרה.

שחיטה במחובר - השוחט בצור או בקנה או בזכוכית, אם הם תלושים מותר לשחוט בהם לכתחילה, ואם הם מחוברים מתחילתם, כגון צור היוצא מכותל של מערה או קנה העולה מהקרקע, רבי פוסל אפי' בדיעבד, ודתיב "ויקח את המאכלת לשחוט", ורבי חייא מכשיר אפי' לכתחילה (והפסוק בא ללמד על זריזותו של אברהם שהביא מאכלת שמא לא ימצא צור). ואם היו תלושים וחיברים, תנא דמתני' היינו רבי אין לשחוט לכתחילה אך בדיעבד שחיטתו כשרה, ולרבי חייא כשר אפי' לכתחילה, וכן הדין בשוחט במוכני גגל ששם בו סכין וסיבבו ושחט, או אם נעץ סכין בכותל ושחט בה ע"י הולכת והבאת צוואר הבהמה עליה. ורבא (ט"ז): מסתפק בזה, והגמ' אומרת שהנועץ סכין בכותל ושחט בה יש להכשיר אף אם בתלוש ולבסוף חיברו פסול, משום שאין מבטלים את הסכין לכותל.

ט"ח: השוחט במוכני שמשותב ע"י המים, לל"ק שחיטתו פסולה, ובלישנא בתרא הגמ' מחלקת שבכח ראשון שחיטתו כשרה ובכח שני פסולה, וכמו שמצינו שההורג ע"י בידקא דמיא, אם זה כח ראשון חייב, ובכח שני פטור דגרמא בעלמא הוא.

עוד בדין תלוש ולבסוף חיברו -

לענין עבודת כוכבים שהדין בה הוא שהמשתחוה למחובר לא אסור, דכתיב "אלוהיהם על ההרים" ולא ההרים אלוהיהם, והמשתחוה לתלוש שחיברו, כגון לבית שלו, הבית נאסר, אבל לשל חבירו לא, דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו.

לענין הכשר זרעים - לרבא נחלקו בזה תנאים, היכא שכפה קערה על הכותל בשביל שיוודח הכותל, אם מים אלו מכשירים כמו בכופה קערה בשביל שהיא עצמה תודח, או שאין המים מכשירים כמו בכופה קערה בשביל שלא יתקלקל הכותל. והכופה קערה בשביל שיוודח כותל מערה שהוא מחובר מעיקרו, אין המים מכשירים.

ט"ט: נעץ סכין בכותל ושחט בה שחיטתו כשרה. ואמר שמואל דהיינו כשהסכין למעלה ובהמה למטה, אבל אם הסכין לטה והבהמה למעלה פסול שמא ידרוס, אמנם בעוף שהוא קל אין חשש זה.

חמשה דברים נאמרו בקרומית של קנה -

אין לשחוט בקרומית של קנה, אמנם סימונא דאגמא עשב הגדל באגמי מים ואין קיסמים נבדלים ממנו כשר לשחיטה.

אין מלים בקרומית של קנה.

אין מחתכים בשר בקרומית של קנה, אבל קרבי דגים מותר מפני שהם שקופים ויראה אם יצאו מהקנה קיסמים, וכן מותר לשחוט עוף מפני שהוא רך ולא יוצאים מהקנה קיסמים.

אין מקנחים בקרומית של קנה אפי' פי מכה, וודאי שאין לקנח בזה בבית הכסא, דכל במקנח בדבר שהאור שולטת בו שיניו נושרות.

הכל צריך שחיטה, ואפי' עוף אע"ג דלא כתיב ביה שחיטה בהדיא.

בשר תאוה ונחירה

כתיב "כי ירחיב ד' אלוקיך את גבולך ואמרת אוכלה בשר כי תאוה נפשך לאכול בשר".

רבי ישמעאל סובר שכשהוקם המשכן נאסרו בבשר תאוה, (והיינו בדבר הראוי להקרבה אבל חיה מותרת), וכשנכנסו לארץ הותר להם, כיון שהם

רחוקים מהמשכן, וגם כשגלו נשאר ההתר, אבל בשר נחירה שלא שחטו אלא קרעו לא הותר כלל.

יז. ורבי עקיבא סובר שקודם כניסתם לארץ הותר להם בשר נחירה, וכשנכנסו נאסר להם, וכשגלו נשאר האיסור, אבל בשר תאווה לא נאסר כלל. וקדשים אף לר"ע היו תמיד טעונים שחיטה, דכתיב "ושחט את בן הבקר", ונחירה אינה טעונה כיסוי הדם כיון שכבר נאסר לאכול בשר נחירה. ורבי ירמיה מסתפק האם מותר לאכול בא"י בשר שנחרו אותו במדבר, לל"ק היינו לאוכלו אחר שבע שנים שכבשו, דבז' שנים אלו הרי אפי' דבר טמא מותר, דכתיב "ובתים מלאים כל טוב", ולל"ב גם בשבע שנים אלו לא הותר להם אלא של עכו"ם.

סכין עם פגימות

מגל קציר ומגירה פסולות לשחיטה.

סכין פגומה שפסולה לשחיטה היינו פגומה כמגירה שפגימותיה מכוונות לעומקם, ויש לפגם ב' זוויות, וכשמעבירים את הצפורן היא מתעכבת מחמתם. סכין שיש בה פגימות הרבה דינה כמגירה, אבל אם אין בה אלא פגימה אחת, אם הפגימה היא אוגרת והיינו שהפגימה היא משני הצדדים פסולה, אך אם היא מסוכסכת, והיינו שבצד אחד היא חלקה, לכתחילה לא ישחוט, ואם שחט שחיטתו כשרה, אך כל זה דווקא כשהפגימה היא בתחילת הסכין והולך ולא הביא, אבל בלאו הכי פסולה, כיון שהפגימה קורעת את הסימן ולא חותכת אותו. ואם חוד הסכין עולה ויורד כגון שנפגמה פגם גדול והחליק את עוקציה והנמיך שם את הסכין, שוחט בה לכתחילה. וסכין הדומה לסאסאה זקן השיבולים, והיינו שאינה חלקה אך אין בה פגימות, כשרה.

סכין צריכה בדיקה כיון שאם יש נקב בהמה טריפה, ובדיקת חכם היא מפני כבודו של חכם, ואסמכוה אקרא ד"ושחטתם בזה ואכלתם".

צורת בדיקת הסכין - בא"י בדקו כנגד השמש, ובנהרדעא בדקו במים שמוליכה על פני המים ואם יש בה פגם נעשה חריץ במים, ורב ששת היה בודק בלשונו, ורב אחא בר יעקב היה בודק ע"י חוט השערה, ובסורא אמרו שכיון ששוחטים בשר צריך לבדוקה בבשר, ורב פפא אמר לבדוק על הבשר ועל הצפורן, וי"א שצריך לבדוק מג' רוחות באמצע חודה ובצדדים, וי"א שא"צ כיון שאין הצדדים נוגעים בבשר כיון שבית השחיטה מירווח רווח.

שיעור הפגימה הפוסלת בסכין וכן באיסור שבירת עצם בפסח ובאוזן בכור כשיעור פגימת המזבה, ששם השיעור באבן הוא בכדי הגירת צפורן שתתעכב הצפורן בפגימה, ומה שמצינו שפגימת המזבח לרשב"י בטפח ולרבי"ב בכזית, היינו בפגימה בסיד.

יח. שוחט שאינו מראה סכיני לחכם - אם נמצאת סכיני יפה מנדים אותו, ואם נמצא שסכיני פגומה מעבירים אותו ומכריזים שהבשר טרף. ולרבינא אם נמצא שסכיני פגומה צריך ללכלך את הבשר בזבל כדי שלא יוכלו למוכרו אפי' לעכו"ם.

שן תלושה מותר לשחוט בה, אבל בשתי שיניים אסור. צפורן תלושה מותר לשחוט בה, אבל במחוברת אסור.

השוחט במגל קציר בדרך הליכתה, ב"ש פוסלים, וב"ה מכשירים (והיינו שאינה מטמאה כנבילה, אבל אסורה באכילה), ואם החליקו את שיניה כשרה כסכין.

מקום השחיטה ודין הגרמה

השוחט בתוך הטבעת הגדולה שהיא עליונה מכולם ושייר בה כל דהו לצד הראש על פני כולה, שחיטתו כשרה, אבל אם הגרים הטה את הסכין לצד הראש ויצא למעלה מן הטבעת פסולה. ולרבי יוסי ברבי יהודה די במלוא החוט על פני רובה, ולדבריו אף בשאר הטבעות כשר אף שאין הם מקיפות אלא את רוב הקנה ולכן זה נחשב קנה שזה מקום השחיטה. ורב ושמואל פסקו הלכה כמותו רק בטבעת הגדולה ולא בשאר טבעות, דס"ל שבשאר הטבעות אין כשרה שחיטה בתוכם אלא רק בין טבעת לטבעת, שכיון

שאינם מקיפים את כל הקנה לא נחשבים קנה, ובמחוזא נהגו התנן גם בזה, ונהרא נהרא ופשטיה. ועיין לקמן י"ט. באיזה אופן נחלקו רבנן ורבי יוסי בר"י.

יח: רבי זירא אכל בא"י בהמה שלשית רב ושמואל נחשבת מוגרמת, ואף שההולך ממקום למקום נותנים עליו חומרי מקום שיצא משם וחומרי מקום שהלך לשם, זה שייך בתוך בבל או בתוך א"י או מא"י לבבל, אבל מבבל לא"י לא כיון שבני בבל כפופים לבני א"י, ולרב אשי אפי' מבבל לא"י צריך לנהוג כמנהג בבל, אא"כ אין דעתו לחזור.

שחיטה מעל הטבעת הגדולה - רבי חנינא בן אנטיגנוס העיד על מוגרמת שהיא כשרה אפי' אם כל השחיטה היא מעל הטבעת העליונה, דהלכה למשה מסיני שכשר משיפוי כובע ולמעלה. וכן הלכה. ור"ל הכשיר אפי' בחודו של כובע, וריו"ח פוסל וכשר בכובע רק ממקום שחידודו מתחיל לעלות.

פגע בחיטי צורת חיטים המונחת על הקנה ליד הכובע יש פוסלים ויש מכשירים, והיינו שפגע ולא נגע אלא חתך סמוך להם ממש. ואם חתך את החיטים עצמם, יש פוסלים ויש מכשירים, ולהלכה מקום השחיטה הוא משיפוי כובע ולמטה, והיינו שאם שייר בחיטי כשרה.

יט. הגרמה בשליש מהשחיטה

לרב הונא המחלוקת (לעיל י"ח). היא כששחט שני שלישי ואח"כ הגרים שלישי, ונחלקו אם צריך את כל הסימן או שרובו ככולו, אבל אם הגרים שלישי ושחט שני שלישי פסול לכו"ע. ולרב חסדא המחלוקת היא בהגרים שלישי ושחט שני שלישי, ונחלקו אם ההגרמה נידונת כחצי קנה פגום שאם הוסיף עליו כל שהוא וגמרו שחיטתו כשרה, או שכיון שכאן זה אינו מקום שחיטה פסול, אבל אם שחט שני שלישי והגרים שלישי כשר לכו"ע, שהרי מספיק לשחוט רוב סימן, ורב יוסף שואל שמא מה שמספיק לשחוט רוב סימן זה רק לרבי יוסי ברבי יהודה. ולל"ב רב הונא למד את המחלוקת כמו רב חסדא בל"ק.

ואם הגרים שלישי ושחט שלישי והגרים שלישי, לרב הונא כשרה כיון שחיות הבהמה יצאה ע"י שחיטה, ולרב יהודה טריפה דבעינן רובא בשחיטה.

ואם שחט שלישי והגרים שלישי ושחט שלישי, לרב יהודה כשרה כיון שהרוב נשחט, ולרב הונא טריפה כיון שחיות הבהמה יצאה בהגרמה.

דיני שחיטה ומליקה

יט: שחיטה העשויה כמסרק כשרה, ולא בעינן שחיטה מפורעת - מנוגלה וניכרת.

השוחט במקום נקב שחיטתו כשרה, ואם שחט והגיע לנקב, לרב יהודה פסולה, דהוי כמו ששחט ישראל וגמר עכו"ם, וריו"ח חולק על דימוי זה, דשם נפקא חיותא ע"י עכו"ם, אבל כאן שחט כל מה שיכול לשחוט.

מכאן עד דף כ"ה: איירי בשני דברים, שכל אחד נהג בדבר אחד ואינו נוהג בשני. ומשם עד סוף הפרק איירי בדבר אחד יש זמנים שנוהג בו דין אחד ולא השני, ויש זמנים שלהיפך.

הצוואר והצדדים של הצוואר כשרים לשחיטה ופסולים למליקה, והעורף כשר למליקה ופסול לשחיטה (והיינו "ממול ערפו" מול הרואה את העורף מול הצוואר, אבל העורף עצמו מאחורי הפרצוף פסול אף למליקה), שכל העורף כשר למליקה, וכל הצוואר כשר לשחיטה. הראש פסול לשחיטה ולמליקה, ואם התחיל בשיפוי הראש והגרים עד שהגיע למטה לסמינים, דין זה תלוי בדין הגרים שלישי ושחט שני שלישי (י"ט).

כ. צורת המליקה - י"א שצריך דווקא לקחת את הסימנים לעורף ולמלוק, וי"א שאפשר גם למלוק בעורף בלי הבאת הסימנים לשם. עוד מבואר בגמ' שהולכה והבאה זו מצוות מליקה, ואם קוצץ ויורד אף זו כמצותה.

עיקור סימנים בעוף-

רמי בר יחזקאל אמר שאין עיקור סימנים והיינו שנשמטו הסימנים ממקומם. תוס'. פוסל בעוף.

ב: ואמר רב אחא שזה למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה, אבל למ"ד יש שחיטה לעוף מן התורה יש עיקור סימנים בעוף.

ורב אשי אמר שמסתבר לומר הפוך, דאפי' למ"ד ששחיטת עוף כבהמה, י"ל שהלכה למשה מסיני שלענין עיקור אין דינה כבהמה, אבל למ"ד ששחיטת עוף מדברי סופרים, מסתבר שדימו דינה לבהמה.

ורבינא סובר שרק במליקה אין עיקור סימנים בעוף, אבל בשחיטה יש עיקור סימנים בעוף.

נשמטה המפרקת ורוב בשר נפסק עמה, לזעירי הרי היא נבילה, ואף אם היא מפרקת אין יכול לשוחטה ולטהרה מידי נבילה. ורבא מקשה דא"כ כל מליקה היא אחר שנעשית נבילה. והגמ' אומרת שצריך לחתוך את השדרה והמפרקת בלי רוב הבשר, וכן איתא בברייתא, ואיתא התם שכשמגיע לקנה או לושט חותך סימן אחד או רובו ורוב בשר עמו, ובעולה חותך שני סימנים לרבנן, ולראבר"ש רוב שניים.

במליקת שני סימנים אין להקשות מה מועיל הסימן השני והרי כבר אחרי סימן אחד הרי היא נבילה, די"ל שצריך את השני כדי לקיים מצוות הבדלה, אמנם את העור א"צ לחתוך כיון שדבר שאינו בשחיטה אינו בהבדלה, ולכן מיעוט סימנים שישנו בשחיטה, אע"פ שאינו מעכב, ישנו בהבדלה.

מלק בסכין הרי היא נבילה, כיון דאינו שחיטה כלל. לרב הונא אינו שחיטה מפני שהוא מחליד שאין העצם מתפשט לכאן ולכאן אחרי החיתוך ונמצא שהסכין מכוסה, ולרבא אינו שחיטה מפני שהוא דורס שאינו מוליך ומביא, ולרב הונא מוליך ומביא במליקה כשר, ולרבא אינו חלדה כיון שהסכין מגולה.

מתי נחשב מיתה אע"פ שמפרקת

כ"א. אדם שנשברה מפרקתו אינו חשוב כמת, ולכן בעלי הכהן כתיב "ותשר מפרקתו וימות כי זקו האיש וכבד", ובלא שהיה זקן אינו חשוב כמת, אמנם אם נפסק רוב הבשר עם המפרקת מטמא באהל אפי' אם הוא מפרקת.

אדם שנקרע מגבו כדג מטמא באהל.

בהמה שנחתכה כגיסטרא לרוחבה, או את כל הצוואר או בגבה מהשדרה עד החלל, נעשית נבילה.

ניטל הירך וחלל שלה וניטל גם כל הבשר ונראה כעין חלל כשהיא רבוצה, נעשית נבילה.

שרצים שהותזו ראשיהם טמאים אע"פ שהם מפרקסים. לר"ל היינו בהותזו ממש, ולרב אסי אף אם הובדל הראש כמו בהבדלת עולת העוף לראבר"ש שדי שיחתוך שם רוב שניים.

דיני חטאת העוף ועולת העוף

כתיב "ואת השני יעשה עולה כמשפט", לת"ק אין לומר שהכונה כמשפט חטאת העוף, דהא כתיב "והקריבו" לחלק בין חטאת העוף לעולת העוף, אלא הכונה כמשפט חטאת בהמה, והיינו שאינה באה אלא מן החולין (דכתיב התם "פר החטאת אשר לו"), וקריבה ביום (כדי נסבה, דכולהו נפקי מ"ביום צוותו"), וביד ימין (דס"ל שלא מספיק לכתוב כהונה כדי ללמד שצריך ימין, אלא צריך לכתוב גם אצבע), ואמנם אף שבבהמה צריך לשחוט רוב שני סימנים, כיון דכתיב "ומלק..." והקטיר" ללמד שצריך שיהיה הראש לעצמו והגוף לעצמו ע"י חיתוך שני סימנים, כמו שהם נפרדים בהקטרה.

כ"א:

ולרבי ישמעאל הכונה כמשפט חטאת העוף, ממול עורף, ומ"והקריבו" לומדים שאף שחטאת העוף בסימן אחד, כאן לא מספיק סימן אחד אלא צריך שני סימנים כרבנן.

כ"ב:

ולראבר"ש הכונה כמשפט חטאת העוף שכשהראש אחוז בגוף הוא מזה, וה"והקריבו" לומדים שלא מספיק סימן אחד ומ"מ צריך אחיזת ראש בגוף במיעוט סימנים. וממול עורף לומד ראבר"ש (ורבנן) ממליקת חטאת העוף.

גיל העופות כשרים להקרבה

תורים כשרים דווקא כשהם גדולים, ובני יונה כשרים דווקא כשהם קטנים, דכיון דכתיב "בני יונה" ולא יונה, לומדים שצריך דווקא קטנים, ואין לומר שתורים היינו בין גדולים בין קטנים, דכמו שבני יונה זה דווקא קטנים כך תורים זה דווקא גדולים. נמצא שהכשר בתורים פסול בבני יונה, והכשר בבני יונה פסול בתורין.

כ"ב:

בני יונה כשרים משיעלעלו, והוא מלשון "ואפרוחיו יעלעלו דם", והיינו משעה שאם תישמט לו כנף יצא משם דם, ומשעה שיציהבו – יתחילו להצחיה הם פסולים, והתורים כשרים משיזיהבו שיהיו כנפיהם גדולים ואדומים ומזהבים כזהב, ותחילת הציהוב פסול בין בתורים ובין בבני יונה, דכתיב "והקריב מן התורים או מן בני היונה."

האומר הרי עלי עולה מן התורים או מן בני היונה, והביא תורים ובני יונה שהם בתחילת הציהוב, הגמ' מסתפקת אם שיעור זה הוא ספק גדולים ספק קטנים, ויצא יד"ח ממ"ג, או שזה זמן בפני עצמו ולא יצא.

כ"ג:

ולפי הצד הראשון אין ממעטים מ"מן" תחילת הציהוב, דלא איצטריך קרא למעוטי ספיקא, אלא ממעטים נרבע ונעבד, דהו"א דכיון שפסול נרבע ונעבד נלמד מדכתיב "כי משחתם בהם מום בם", (והשחתה היינו דבר ערוה כדכתיב "כי השחית כל בשר"), וכן השחתה זה עבודת כוכבים דכתיב "פן תשחיתון ועשיתם לכם פסל"), א"כ י"ל שאין ערוה וע"ז פוסלת אלא במקום שמום פוסל, משא"כ עופות, קמ"ל.

ובדומה לזה ילה"ס לענין פלגס והיינו חודש ראשון של שנה שניה, שלפניה הוא כבש ואחריה הוא איל, דהנה האומר הרי עלי עולת בהמה מן האיל או מן הכבש והביא פלגס, לריו"ח שסובר שפלגס הוא בריה בפני עצמו (ואיצטריך קרא לרבות שאם הקריבו עליו נסכי איל, אמנם אינו עולה לו לזבחו), פשיטא שגם בזה אינו עולה לו לזבחו, אמנם אליבא דבר פדא דס"ל שמביא נסכי איל ומתנה שאם הוא כבש יהיה המותר לנדבה, ילה"ס אם יוצא יד"ח ממ"ג, או שגם לדבריו הוא בריה בפני עצמו, ויתנה שאם הוא בריה יהיה הכל לנדבה, תיקן.

כ"ג:

ובדומה לזה ילה"ס לענין שיאור, דהנה לחמי תודה הם שלושים מצות ועשר חמץ, ואם הביא שיאור דר"מ שהכסיפו פניו, לדעת ר"י יצא יד"ח מצה, ולר"מ יצא יד"ח חמץ שהרי בפסח יש בזה מלקות, ואם הביא שיאור דר"י כקרני הגבים, לר"מ זה חמץ, ולר"י ילה"ס אם זה מצב בפני עצמו, או שזה ספק מצה ספק חמץ, ואמנם האומר הרי עלי תודה ולחמה, אף לצד שזה ספק הרי הוא צריך להביא שיעור שיוצא בו ללא ספק, וה"ה באומר הרי עלי עשר חלות לפטור תודתו של פלוני, ג"כ צריך להביא חלות שהיו ודאי פוטרים ותודתו של פלוני, ואמנם ילה"ס היכא שאמר שיביא עשר חלות לתודתו של פלוני, דאם זה ספק יוצא ממ"ג, ואם זה מצב בפני עצמו לא יוצא יד"ח, תיקן.

שחיטה ועריפה

כ"ד:

פרה אדומה אינה כשרה אלא בשחיטה ולא בעריפה, דכתיב בעגלה ערופה "הערופה" אותה בעריפה ואין אחרת בעריפה. אבל אין ללמוד פסול עריפה מדכתיב "ושחט" וכת"ב "חוקה", דאף היכא דכתיב

"חוקה" שיך ללמוד ק"ו, וכדמצינו לענין שעירי יוה"כ שאם קרא שם לשעיר החטאת אינו נקבע עי"ז לחטאת ללא הגורל, ולא לומדים דין זה מדכתיב "חוקה" אלא מדכתיב "ועשהו חטאת", כיון שהיינו לומדים ק"ו שאם קרבנות אחרים שאינם נקבעים ע"י גורל ונקבעים ע"י קריאת שם, כ"ש ששעיר החטאת יקבע ע"י קריאת שם. וממילא אף הכא אף ששייך ללמוד ק"ו מעגלה ערופה שאין שחיטה מועילה בה ועריפה מועילה, כ"ש שפרה אדומה ששחיטה מועילה בה שתועיל בה עריפה, קמ"ל "הערופה".

עגלה ערופה אינה כשרה אלא בעריפה ולא בשחיטה, ולא לומדים ק"ו מפרה אדומה, דכתיב "וערפו" בעריפה ולא בשחיטה.

כשרות הבהנים והלויים לעבודה

כהן כשר לעבודה משיביא ב' שערות עד שיזקין וירתנו ידיו, ומומים פוסלים בו, ואין לומדים ק"ו מלויים ששנים יפסלו בו, דכתיב "זאת אשר ללויים" ולא אשר לכהנים. ולרבי (כ"ד:) כהן כשר לעבודה מגיל עשרים, דכתיב "והעמידו את הלויים מבן עשרים שנה ומעלה לנצח על מלאכת בית ד' ", (והכונה לכהנים, דבכ"ד מקומות נקראו הבהנים לויים). ולת"ק לנצח שאני דזווקא לעבודות כבודות הצריכות ניצוח בעין בן כ'. ולרבי אלעזר כהן כשר לעבודה משיביא ב' שערות, אבל הבהנים לא היו מניחים לו לעבוד עד שיהא בן כ'. לל"ק היינו שיטת רבי, ואין כוונת רבי לפוסלו אפי" מדרבנן, ולל"ב היינו שיטת רבנן, וס"ל שבדיעבד עבודתו כשרה, אך גם לרבי פסול מדרבנן.

לויים אינם כשרים לעבודה אלא מגיל ל' עד נ', דכתיב "ומבן חמישים שנה ישוב מצבא העבודה", אבל מום אינו פוסל בלויים, ואין לומדים ק"ו מכהנים, דכתיב "זאת אשר ללויים", זאת ללויים ואין אחר פוסל בלויים.

במשכן שילה ובבית המקדש אין שנים פוסלים בלויים, דכתיב "לעבוד עבודת עבודה ועבודת משא" אין הפסול אלא בזמן שהעבודה בכתף, ומ"מ נפסלים בקול, דכתיב "ולמוצרים ולמשוררים להשמיע קול אחד".

מגיל כ"ה שנים הלויים נכנסים ללמוד את העבודה, דכתיב "מבן חמש ועשרים", ומגיל ל' נכנסים לעבודה, דכתיב "מבן שלושים", מכאן לתלמיד שלא ראה סימן יפה במשנתו חמש שנים ששוב אינו רואה. ולרבי יוסי מספיק ג' שנים שאינו רואה סימן יפה במשנתו, דכתיב "ולגדלם ג' שנים" "וללמדם ספר ולשון כשדים". ונחלקו אם שאני לשון כשדים דקליל, או דשאני הלכות עבודה דתקיפין.

כ"ד: בעל קרי שטבל ולא הטיל מים לפני הטבילה, לת"ק נטמא בהטלת מים שמא נשאר בפי האמה צחצוח קרי ויוצא עם מי רגלים, ולרבי יוסי בחולה ובזקן טמא, אולם בילד ובבריא טהור דמעיקרא נפיק כוליה, וילד היינו כל שעומד על רגלו אחת וחולץ מנעלו או נועל מנעלו.

מי שנתמלא זקנו ראוי להיות שליח ציבור כגון לתקוע בשופר ולנדת ולמנות פרנס, ולירד לפני התיבה, ולישא כפיו.

טומאת כלים מגבם ומאורים

כלי חרס נטמא מאוירו ולא מגבו, דכתיב "וכלי חרס אשר יפול מהם אל תוכו", ואע"פ שלא נגע נטמא, כמו שהוא מטמא מתוכו בלי מגע, שהרי התורה העידה שכלי חרס מטמא אפי" אם הוא מלא חרדל.

כ"ה: ואין לומדים שכלי חרס יטמא מגבו ק"ו משאר כלים, דכתיב "וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו טמא הוא", ואיירי בכלי חרס שטומאתו קודמת לפתחו - שהטומאה באה עליו דרך פתחו, ואינו נטמא אם יש עליו צמיד פתיל אע"פ שהוא באהל המת, ומבואר שאינו נטמא מגבו.

שאר כלים נטמאים מגבם ולא מאוירים, דכתיב ב"פ תוכו, ודרשינן גם מדכתיב תוכו ולא תוך, חד לגופיה, חד ללמד שנטמא בלי נגיעה, חד

ללמד שרק כלי חרס נטמא מתוכו, וחד ללמד שתוך תוכו אינו נטמא אם פי הכלי הפנימי למעלה מפי הכלי החיצוני, ואפי" כלי שטף והיינו כל כלי שאינו כלי חרס מציל. ואין לומר ששאר הכלים יקבלו טומאה מתוכם ודווקא בנגיעה, אבל מגבם לא ק"ו מכלי חרס, דכתיב בכלי חרס "אשר אין צמיד פתיל עליו טמא הוא" ומשמע ששאר הכלים נטמאים אף אם יש עליהם צמיד פתיל.

זמן קבלת טומאה בכלי עץ ומתכות

איזה כלי עץ מקבלים טומאה - גולמי כלי עץ והיינו שנגמרה חקיקתם והם ראויים לתשימשם אבל לא נגמרה כל מלאכתם, אלא עתיד לשייפם או לשבץ בהם וכדו', מקבלים טומאה, וכן אם הם מחוסרים כן או אוגן שפה או אוזן בית יד מקבלים טומאה, אבל פשוטי כלי עץ אינם מקבלים טומאה, ואפי" חק קפיזא בקבא שחקק ג' לוגין בכלי שבדעתו לחוק בו קב אינו מקבל טומאה.

כ"ה: איזה כלי מתכות מקבלים טומאה - גולמי כלי מתכות והיינו שלא נגמרה מלאכתם וכנ"ל, או שהם מחוסרים כן או אוגן או אוזן, אינם מקבלים טומאה, אבל אם הם מחוסרים כיוסי מקבלים טומאה, וכן פשוטי כלי מתכות מקבלים טומאה.

החילוק בין כלי עץ לכלי מתכות - לריו"ח משום שכלי מתכות עשויים לכבוד ורק אחרי גמור מלאכה לראויים לכבוד, לרב נחמן משום שכלי מתכות דמיהם יקרים. ונ"מ בכלי עצם שדמיהם יקרים אף אינם עשויים לכבוד.

כלי עצם מקבלים טומאה דכתיב "וכל מעשה עיזים תתחטאו" להביא דבר הבא מהעיזים מן הקרניים או מן הטלפיים, ושאר בהמה וחיה לומדים מ"וכל מעשה", ו"עיזים" בא למעט עופות.

זמן חיוב מעשר בשקדים - שקדים המורים חייבים במעשר כשהם קטנים ולא כשהם גדולים, ושקדים המתוקים חייבים במעשר כשהם גדולים ולא כשהם קטנים. ורבי ישמעאל אמר בשם אביו רבי יוסי שזה וזה פטורים כשהם קטנים, וכן הורה רבי חנינא בציפורי, וי"א שאמר שזה וזה חייבים כשהם גדולים, והואיל ויכול למתקן ע"י האור.

חיוב קלבון ומעשר בהמה באחים - אחים שהם שותפים, אם הם חייבים בקלבון והיינו כשחלקו ולבסוף נשתתפו, שאם נתנו יחד שקל צריכים להביא שתי קלבנות כיון שהיה להם להביא בנפרד, הם פטורים ממעשר בהמה שהשותפות פוטרת ממעשר בהמה, ואם הם חייבים במעשר בהמה אם לא חלקו מעולם, פטורים מן הקלבון.

האם תמד דינו כמים

תמד שעדיין לא החמיץ אינו ניקח בכסף מעשר ופוסל את המקוה דהיינו הוא כמים, ומשהחמיץ ניקח בכסף מעשר ופוסל את המקוה.

רבה בר אבוב מבאר שמתני' כרבי יהודה שסובר דהמתמד ומצא מים במידה שנתן שם חייב במעשר, ולרבנן פטור, ונחלקו בהחמיץ, אבל בלא החמיץ אף לר"י פטור.

כ"ו: עוד אמר רבה בר אבוב שתמד שלקחו בכסף מעשר ואח"כ החמיץ, קנה מעשר, דאיגלאי מילתא למפרע שזה פרי. ולפי זה מתני' איירי דווקא ששייר מהתמד בכוס וראה שלא החמיץ, דאל"כ יש לחוש שהיה מחמיץ שהרי רוב התמד מחמיץ. ולרבה מתני' כריו"ח בן גורי דס"ל שדבר שיש לו מראה מים דינו כמים, (וס"ל שג' לוגין מים חסר קורטוב שנפל לתוכם קורטוב יין ומראיהם כמראה יין פוסלים מקוה, אבל אם נפל לתוכם קורטוב חלב ומראיהם כמראה מים אינם פוסלים מקוה. ולרבנן בשני המקרים אינם פוסלים, דבעינן שיעורא וחזותא).

שיטת רבי אלעזר שמחלוקת ר"י וחכמים היא בתמד שלא החמיץ, ור"י מחייב להפריש מיניה וביה, אבל לא יפריש על התמד ממקום אחר (אא"כ החמיץ) שמא יבוא להפריש מן החיוב על הפטור או מן הפטור על החיוב.

כ"ו: תמד שנטמא יכול להשיקו במים עד שלא החמיץ. ואמר רבא

שאם תימדו במים טמאים אף שלא החמיץ לא הועילה לו השקה. ורב גביה מבי כתיל הקשה על רבא, שבמים טמאים לא מועילה השקה מפני שהיין צף למעלה שהרי הוא קל מן המים, ואין כאן השקה למים, וא"כ אף בטהורים שנטמאו אין כאן השקה, אלא בהכרח שהמים והיין מעורבים, וא"כ אף בנטמאו מעיקרא תועיל השקה.

קנס ומכר בקטנה ונערה - לתנא דמתני' והיינו ר"מ, בקטנה יש מכר ואין קנס, ונערה יש קנס ואין מכר, אבל לרבנן יש קנס מזמן שהביאה ב' שערות ועד שתיבגר, ונמצא שבקטנה יש גם מכר וגם קנס.

מיאון וחליצה בקטנה ונערה - לתנא דמתני' והיינו ר"מ אין מיאון אלא עד שתביא ב' שערות, ואין חליצה אלא משתביא ב' שערות, ולר"י יכולה למאן עד שירבה השחור על הלבן.

תקיעה והבדלה בין שני ימים קדושים - יו"ט שחל בערב שבת תוקעים אבל לא מבדילים, לרב יהודה היו מריעין מתוך התקיעה, ולרב אסי היו תוקעים ומריעים בנשימה אחת. ויו"ט שחל במוצאי שבת מבדילים ולא תוקעים, ואומרים בחתימה (ולרב ששת בריה דרב אידי אף בפתיחה, ואין הלכה כדבריו), המבדיל בין קודש לקודש, ולרבי דוסא אומרים המבדיל בין קודש חמור לקודש הקל, ואין הלכה כדבריו.

יו"ט שחל באמצע השבוע אומר המבדיל בין קודש לחול בין אור לחושך בין ישראל לעמים ובין יום השביעי לששת ימי המעשה. והטעם כדי למנות סדר הבדלות האמויות בתורה.

השוחט:

כ"ז. כמה מהסימנים צריך לשחוט - השוחט סימן אחד בעוף או שניים בבהמה שחיטתו כשרה, ורוב סימן דינו כסימן שלם, אבל חצי בעוף או אחד וחצי בבהמה לא מהני. ולר"י בעוף צריך לשחוט את הורידים. ומשמע ממתני' שהנ"ל אינו לכתחילה, לל"ק היינו שחיטת סימן אחד בעוף אינה לכתחילה, ולל"ב שחיטת רוב סימן אינה לכתחילה.

מנלן שהשחיטה היא מן הצוואר

רב כהנא לומד מדכתיב "ושחט את בן הבקר" ממקום שהוא שח, חטהו, וחטהו הוא לשון נקיון דכתיב "וחטא את הבית" וכן כתיב "תחטאני באזוב ואתה". ואין לומר שהשחיטה היא בזנב, דבעינן מקום שזוקף ושח, והזנב תמיד הוא שח.

רב יימר לומד ששחיטה מן הצוואר מ"וזבחת" ממקום שזב חתהו, וחתהו הוא לשון שבירה דכתיב "אל תירא ואל תחת". ואין לומר שהשחיטה מחוטמו, דבעינן שהדם יזוב ע"י חתוי ולא מעצמו.

דבי רבי ישמעאל לומדים ששחיטה מן הצוואר שדכתיב "ושחט" אל תיקרי ושחט אלא וסחט, ממקום שח חטהו.

הגמ' שואלת על רב כהנא דנימא שהשחיטה היא באוזן, ואף דבעינן דם הנפש י"ל שיקרע עד שיגיע לדם הנפש. ועל רב יימר הגמ' שואלת דנימא שהשחיטה היא מליבו. ועל תנא דבי רבי ישמעאל הגמ' שואלת דנימא שישחוט בלשון. ואף דבעינן דם הנפש י"ל שיקרע עד שיגיע לדם הנפש. אלא בהכרח שמה שהשחיטה היא בצוואר זה הלכה למשה מסיני, (כדין שהייה דרסה חלדה הגרמה ועיקור), וקרא היינו דלא לשוייה גיסטרא אלא יציא את דמו ותו לא.

רבי חייא לומד שהשחיטה מן הצוואר מהא דכתיב "וערכו בני אהרן הכהנים את הנתחים את הראש ואת הפדר", ולמה הוצרך הכתוב לפרט את הראש ואת הפדר והרי הם בכלל נתחים, אלא לפי שהראש אינו בכלל נתחים לפי שכבר הותז. וממה שהראש הותז מבואר שהשחיטה

היא מן הצוואר. (ומ"הפדר לומדים שיחפה עם הפדר את בית השחיטה, משום כבוד של מעלה. ומ"ראשו ופדרו" לומדים שהראש והפדר קודמים לשאר הנתחים).

כ"ז: ובברייתא איתא שלומדים מ"וזאת תורת הבהמה והעוף" להשוות בהמה לעוף לענין שחיטה, (שהרי טומאת מגע ומשא אינה אלא בבהמה, ורק עוף מטמא בגדים אבית הבליעה), ומ"זאת" לומדים שבעוף א"צ שחיטת רוב שני סימנים. ור"א אומר שלומדים מזה שכמו שהכשר עוף הוא במליקת הצוואר, אף בהמה שחיטתה מן הצוואר, אך לא ישחוט ממול עורף דכתיב "ומלק את ראשו ממול ערפו" ראשו של זה ממול עורף ולא ראשו של אחר, ומ"זאת" לומד ר"א שבהמה אינה כשרה בסימן אחד.

שחיטת עוף

בר קפרא לומד דין שחיטה בעוף מדכתיב "זאת תורת הבהמה והעוף וכל נפש החיה הרומשת במים" שעוף הוא ממוצע בין בהמה לדגים, והיינו בשחיטת סימן אחד. ודגים א"צ שחיטה דכתיב "הצאן ובקר ישחט להם ומצא להם אם את כל דגי הים יאסף להם", מזה שחילק הכתוב לכתוב בצאן ובקר ישחט ובדגים יאסף מבואר שדגים א"צ שחיטה, ואף דכתיב "ויאספו את השלו" כיון דלא כתיב התם לשון שחיטה זה לא בא לאפוקי שחיטה.

בהמה צריכה שחיטת שני סימנים לפי שנבראה מן היבשה, דגים שנבראו ממים א"צ שחיטה כלל, ועופות שנבראו מרקק ויש להם קשקשת ברגליהם כדגים צריכים סימן אחד. וי"א שעופות נבראו ממים, ולדבריו הא דכתיב "ויצר ד' אלוקים מן האדמה כל חית השדה ואת כל עוף השמים ויבא אל האדם", הכונה שהעוף הובא ג"כ לאדם כדי לקרוא לו שם, אבל העוף נברא ממים.

שיטת רב יהודה שאין שחיטה לעוף מן התורה, דכתיב "אשר יצוד ציד חיה או עוף אשר יאכל ושפך את דמו", וחיה הוקשה לפסולי המוקדשין, ולכן לומדים שעוף דינו בשפיכה, ואף שגם עוף הוקש לבהמה, מ"מ מסתברא דקאי אעוף דסליק מיניה.

כיסוי הדם בנחירה - לדברי רב יהודה הא דתנא שהנחור (והמעקף והשוחט ונתנבלה ביזו) פטור מלכסות, איירי בחיה, אבל עוף אף בנחור טעון כיסוי, דנחירתו זו היא שחיטתו. ובבהמה אף השוחט והוא צריך לאותו הדם חייב לכסות, כיצד יעשה נוחרו או עוקרו.

כ"ח. עוף שנמלק בסכין למ"ד יש שחיטה לעוף מן התורה הוא מטמא בגדים אבית הבליעה, ולמ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה אינו מטמא, כיון שחיתוך הסימנים מטהרו מידי נבילה.

מחלוקת תנאים אם יש שחיטה לעוף מן התורה - הגמ' מביאה שר"א הקפר סובר שלומדים שחיטה בחיה מדכתיב "אך כאשר יאכל את הצבי ואת האיל כן תאכלנו" ללמד שהם טעונים שחיטה כפסולי המוקדשין, אבל עוף אינו חייב שחיטה מן התורה. אבל רבי סובר שנצטוו משה בסיני על שחיטת הקנה והושט, ועל שחיטת רוב סימן בעוף ורוב שני סימנים בבהמה.

שחט שני חצאי סימנים פסול בין בעוף בין בבהמה, ולר"י בעוף צריך לשחוט גם את הורידים.

שחט חצי סימן ושהה כדי שחיטה אחרת וגמר את השחיטה, שחיטתו כשרה דחצי גרגרת לא הוי תחילת שחיטה. וכן אם היה חצי סימן פגום והוסיף כל שהוא וגמרו שחיטתו כשרה.

איזה סימן כשר לשחיטה בעוף

לרב נחמן יכול לשחוט בעוף או קנה או ושט, דהא תני סימן אחד, בסתמא. ולרב אדא בר אהבה צריך לשחוט דווקא ושט, דאחד היינו המיוחד.

הגמ' מוכיחה מברייטא שבמליקה מועיל מליקת הקנה, (ורוב בשר עימו ובעולת העוף צריך לחתוך את שני הסימנים), והגמ' אומרת שלרב אדא בר אבהה י"ל שדווקא במליקה שכבר חתך שדרה ומפרקת מועיל לחתוך את הקנה, אבל בשחיטה רגילה י"ל שצריך לשחוט דווקא את הושט.

כ"ח: הגמ' מוכיחה שאפשר לשחוט או את הקנה או את הושט, ממעשה שהיה אווז שצווארו קרוע ומלוכלך בדם והיה צריך לבדוק, וא"א לבדוקו אחר השחיטה שמא שחט במקום נקב, וא"א לבדוק לפני שחיטה, דאין בדיקה לושט מבחוץ אלא מבפנים, ואמר רב יוסף בנו של רבא לרבא שישחטו רק את הקנה, ואח"כ יבדקו את הושט מבפנים, והסכים עימו רבא.

חיתוך הורידים בעוף - א"צ לשחוט את הורידים אלא בעוף, כיון שצוללים אותו כאחד ובלי החיתוך לא יצא כל דמו, משא"כ בהמה שמנתחים אותה לנתחים. ומבואר מדין זה שחיתוך הורידים הוא כדי שיצא הדם, ולפי זה א"צ דווקא שחיטה אלא מספיק נקיבה, וטענו חכמים לר"י למה צריך לנקבם דווקא בשעת שחיטה, ור"י סובר דדווקא בשעת שחיטה יצא הדם כיון שהוא חם, אבל אח"כ הדם לא יוצא.

אי מחצה כרוב

שחיטת חצי סימן - להו"א שיטת רב שמדאורייתא מספיק חצי סימן, דמחצה כרוב, דהכי אמר רחמנא לא תשייר רובא, ואמנם מדרבנן מחצה פסול שמא ישחט פחות ממחצה. ולרב כהנא מחצה אינו כרוב, דאמר רחמנא שחוט רובא. ואם שחט חצי סימן בעוף לא נאסר העוף, דאי מחצה כרוב הרי יצא ידי שחיטה.

ולפי זה לענין נתיצת תנור, אם חילק את התנור לשני חלקים שוים שניהם טמאים, דא"א לצמצם. ולרב שמחצה כרוב קשה דלכא' גם אם אפשר לצמצם הרי מחצה כרוב והיהו טמאים, וצ"ל שיתרי רובי בחד מנא ליכא.

כ"ט: הגמ' מוכיחה שמחצה אינו כרוב ממה שמצינו שאם היה חצי קנה פגום יכול לסיים את השחיטה, ואי נימא שמחצה כרוב הרי זה טריפה, ואין לומר שלענין טריפה בעינין רוב הנראה לעיניים, דאם בטריפה שפעמים די במשהו בעינין בה רוב הנראה לעיניים, כ"ש בשחיטה דבעינין בה רוב דבעינין רוב הנראה לעיניים.

ולכן הגמ' מבארת שהמחלוקת היא לענין הקרבת הפסח כשחצי ישראל טמאים, שלרב מחצה כרוב, דכתיב "איש כי יהיה טמא" איש נדחה ואין ציבור נדחין אלא טהורים עושים לעצמם וטמאים עושים לעצמם, ולרב כהנא מחצה אינו כרוב ונדחים הטמאים לפסח שני.

למה שנה התנא פעמיים שמועיל רוב סימן

איתא במתני' שרוב סימן כמוהו, עוד איתא שרוב אחד מועיל בעוף ורוב שניים בבהמה.

הגמ' מבארת שצריך לומר דין זה ב' פעמים, לומר שרוב סימן מועיל בין בחולין בין בקדשים, ולא אמרינן שבקדשים לא מועיל רוב מפני שלדם הוא צריך משא"כ בחולין, ולא אמרינן שבחולין מספיק מחצה מפני שאינו צריך לדם.

לרב כהנא הרישא בחולין, מדלא קתני המולק.

לרב שימי בר אשי הרישא בחולין שהרי בקדשים בעולת העוף בעיני שני סימנים.

לרב פפא רישא בחולין ממה שרבנן לא מצריכים לשחוט את הורידים, והרי בקדשים כיון שלדם הוא צריך, צריך לשחוט את הורידים.

לרב אשי הסיפא בקדשים דהא תני להלן שהשוחט שני ראשים כאחד שחיטתו כשרה, ומשמע שזה בדיעבד, וזה שייך בקדשים שלומדים מ"תזבח" שלא יהיה אחד שחוט שני זבחים (ולא שניים שוחטים זבח אחד), אבל בחולין אפי' לכתחילה אפשר לשחוט שני בהמות יחד.

לר"ל סיפא בקדשים, משום שנאמר בסדר עבודת יוה"כ שהכה"ג שוחט את התמיד רוב שני סימנים ואחר ממורק את השחיטה, והו"א שמריקה מעכבת (מדרבנן, שאם היתה מעכבת מדאורייתא הרי כל עבודות יוה"כ אינם כשרות אלא בכה"ג), קמ"ל שאינה מעכבת, ורק לכתחילה מצוה למורק.

אי ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף

כ"ט: לר"ל אינה לשחיטה אלא לבסוף, ולריו"ח ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף.

לרבא המחלוקת היא היכא ששחט סימן אחד בחוץ וסימן אחד בפנים, אם חייב משום שחיטת קדשים בחוץ. אבל אם עכו"ם שחט את הסימן הראשון פסולה לכו"ע, דנעשתה הבהמה טריפה ע"י עכו"ם. וכן אם מלקו סימן אחד בעוף למטה מחוט הסיקרא פסול לכו"ע, דעשה בה מעשה חטאת העוף למטה.

לרב יוסף אם שחט סימן אחד בחוץ פסול לכו"ע, דנעשה בה מעשה חטאת העוף בחוץ. והמחלוקת היא כששחט מיעוט סימנים בחוץ וגמרו בפנים.

אף למ"ד ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף, אם בסוף נתקלקלה השחיטה איגלאי מילתא למפרע דלא הוי שחיטה כלל. ולכן בשחיטת פרה אדומה אם אירע פסול בשחיטתה, גם אלו שעסקו בה לפני הפסול אינם מטמאים בגדים, אבל אם אירע בה פסול בהזאה, אלו שעסקו בה לפני הפסול מטמאים בגדים. (העוסק בפרה ובמלאכה אחרת, נפסלה הפרה). ואם נשחטה ע"י שני אנשים לראבר"ש אין שניים שוחטים זבח אחד, ולחכמים שניים שוחטים זבח אחד, ואי ליכא לשחיטה אלא לבסוף רק השני נטמא, וכן לראבר"ש אם אדם אחד שחט והחליף בגדים באמצע הבגד הראשון לא נטמא.

ל: השוחט את הפסח במועד על החמץ, אם שחטו לשם פסח פטור, ואם שחטו שלא לשמו חייב דפסח לאחר זמנו קרב שלמים, ואם שחטו בסתמא ג"כ חייב דפסח לא בעי עקירה, אבל אם היו הבעלים טמאי מתים שהם נדחים לפסח שני, סתמא לשמו, ורק בשחטו שלא לשמו נעשה שלמים וחייב. ואף למ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף, אין לומר שכבר בתחילה נדחה הקרבן מפסח ונמצא ששחט שלמים, דכיון שהוא ראוי לדמי פסח לא נדחה מפסח, ואף דבעינין העמדה והערכה, הרי בהמה שחוטתה שהיא מפרכסת הרי היא כחיה לכל דבריה.

השוחט בשניים ושלשה מקומות - לרב שחיטתו כשרה, ולשמואל ור"ל שחיטתו פסולה, דבעינין שחיטה מפורעת דכתיב "חץ שחוט לשונם", וליכא. ולפי שמואל ור"ל הא דתני ששניים ששחטו שחיטתם כשרה, היינו בסכין אחד בשני בני אדם, והא דמסיים שאין חוששים שמא יטרפו זה על זה, היינו שמא ידרוסו זה על זה.

ל: שחט את הושט למטה ואת הקנה למעלה או איפכא שחיטתו כשרה, ולשמואל ור"ל צ"ל ששחט כקולמוס, שזה שחיטה מפורעת.

רב יצחק בר שמואל בר מרתא נהג למעשה כדעת רב.

פסול חלדה

החליד את הסכין בין הסימנים וחתך את הסימן התחתון והוציא את הסכין וחתך את העליון, לרבי ישבב הרי היא נבילה ומטמאה, ולר"ע הרי היא טריפה. ורב מחדש שאפי' אם שחיטת הסימן השני היתה מלמעלה למטה כדרך שחיטה פסולה.

תחב את הסכין תחת העור, לרב יהודה שיטת רב שכשרה, ובבי רב אמרו שאינם יודעים, וילה"ס לדבריהם מה הדין אם תחב את הסכין תחת מטלית או צמר מסובך, תיקו.

החליד במיעוט סימנים מאי, תיקו.

השוחט ב' ראשים כאחד שחיטתו כשרה.

פסול דרסה

התיז את הראש בבת אחת שחיתו פסולה. ואם שחט כדרכו ובהבאת הסכין הותז הראש, אם יש בסכין עוד מלוא צוואר שחיתו כשרה, ואם שחט ב' ראשים צריך שיהיה בסכין ג' מלוא צווארים. ואם הולך והביא, אפי' כל שהוא, ואפי' באיזמול שאין לו קרניים, כשר, אבל אם יש קרניים יש לחוש שיחלידו או ינקבו.

מקור פסול דרסה - לשמואל לומדים מ"חץ שחוט לשונם" דבעינן בשחיטה משיכה כמו בחץ. ולתנא דבי רבי ישמעאל לומדים "זהב שחוט" ש"ושחט" היינו ומשך, ואי נימא שהכונה זהב שנטוה כחוט, אפשר ללמוד מהפסוק הראשון.

ל"א: רבי יונה זרק חץ בדוק ושחט עוף כשהוא עף. וצ"ל שראו שלא היתה חלדה ע"י שנכרתו נוצות הצוואר. וזימן רבי יונה את כל העפר שהיה בבקעה, שהרי השוחט צריך שיתן עפר למטה ועפר למעלה, דכתיב "וכסהו בעפר" ולא וכסהו עפר.

מחט פסולה לשחיטה כיון שהיא קורעת שהרי היא חדה. ומחטא דאושכפי מרצע שצדדיו מחזדים הגמ' מסתפקת אם הוא כשר לשחיטה.

שחיטה וטבילה בלא כוונה בחולין ובקדשים

סכין שנפלה ושחטה אע"פ ששחטה כדין פסולה, דבעינן "וזבחת", ואם האדם הפיל אותה לרבי נתן כשרה אע"פ שלא התכוון לשחיטה, וכמו שהזרק סכין כדי לנועצה בכותל והלכה ושחטה כדין כשרה, ולחכמים פסולה מפני שצריך כוונה. והלכה כרבי נתן. וכן שחיטת חש"ו מועילה אם אחרים רואים אותם, וקמ"ל שזריקה מועילה אע"פ שאין שום כוונה לחתוך, ושחיטת חש"ו מועילה אע"פ שאין כוונת בן דעת.

נדה שטבלה מאונס - לרב הרי היא טהורה לביתה, אבל היא אסורה לאכול בתרומה, ולריו"ח אף לביתה אינה טהורה. רב נחמן מבאר שמה שלרב לבעלה זה מועיל, אע"פ שהאיסור חמור יותר שהוא בכרת, הטעם הוא משום שלחולין (בעלה) א"צ כוונה.

הגמ' רוצה להוכיח שלחולין א"צ כוונה ממה שגל שנתלש ויש בו מ' **סאה ונפל על האדם** והכלים הרי הם טהורים, וכמו שכלים אין להם כוונה ה"ה אדם מהני בלי כוונה. והגמ' דוחה ש"ל שאירי ביושב ומצפה, ואף בכלים יש כוונה, והחידוש הוא שלא גוזרים אטו חרדלית של מי גשמים או אטו כיפין שהם פסולים לטבילה.

ל"א: פירות שנפלו לתוך אמת המים והכניס ידיו הטמאות להוציאם, נטהרו הידים, והפירות לא הוכשרו לקבלת טומאה. ואם התכוון שיודחו ידיו אף הפירות הוכשרו לקבל טומאה מפני שהחשיב את נפילת הפירות לצורך הדחת הידים, ומבואר שלחולין א"צ כוונה.

ולפי זה הטובל לחולין מותר לחולין אע"פ שלא הוחזק - שלא נתכוון לכך בשעת טבילה, ומ"מ אף שהוחזק לחולין אסור למעשר. וכן איתא להדיא בברייתא. וריו"ח הסובר שנדה לבעלה צריכה כוונה, סובר רבי יונתן בר יוסף שסובר שלומדים מ"יכובס שנית וטהר" שגם הטבילה השניה צריכה דעת, אבל א"צ דעת כהן דכתיב "טהר" מכל מקום.

ומ"מ בשחיטה אפי' רבי יונתן בר יוסף מודה שא"צ כוונה בחולין, דמדגלי רחמנא שמתעסק בקדשים פסול מבואר שבחולין א"צ כוונה, ולכן ריו"ח סובר שאם הפיל סכין ושחטה כשרה וקרבי נתן, (ולרבנן פסולה אע"פ שא"צ כוונה לזביחה, דבעינן כוונה לחתיכה, ורבי נתן ניצח את רבנן במה שטען שלא כתוב "וחתכת" אלא וזבחת).

לתשומת לב - תרומות נצרכות, ויתקבלו בברכה. אפשרות להנצחה.

לפרטים - 052-7692282.

ניתן לתרום בעמדות - נדרים פלוס, עבור "תמצית".

או בקהילות דרך בית הכנסת "אהל תורה" ברכפלד.

או ב"נדרים פון" 03-7630543. קופה 1450.

נדה שנאנסה וטבלה היינו בנפלה מן הגשר לרבי נתן, או לרבנן וירדה להקר, אבל אם אנסה אותה חברתה מהני כוונת חברתה ואוכלת אפי' בתרומה, וכדמצינו שחרשת שוטה וסומא מועילה להם כוונת חברתן ואוכלות בתרומה.

ל"ב: פרה אדומה ששחט יחד איתה בהמה אחרת פסולה הפרה, אבל אם נשחטה בהמה אחרת בלי כוונה, לרבי נתן הפרה פסולה (דאף בהמה חולין בכלל הדרשה "ושחט אותה" ולא אותה ואת חברתה), ולרבנן הפרה כשרה, ואם חתך דלעת עימה פסולה לכו"ע, ואם נחתכה דלעת עימה כשרה לכו"ע.

פסול שהיה

אם שהה מחמת נפילת סכין או כלים או השחזת סכין או מחמת עייפות, ובא חבירו וגמר את השחיטה, השחיטה פסולה.

שיעור שהיה - לת"ק שיעור שהיה הפוסל הוא כדי שחיטת בהמה אחרת והיינו שחיטה שלימה ולא רק גמר שחיטה. ולר"ש אף בשהה כדי בדיקת שוחט חכם פסולה. ולרב חנינא השיעור הוא בכדי הטלת הבהמה ושחיטתה (ולא דנים בכדי שיביא בהמה, דא"כ נתת דבריך לשיעורין). ולרבי יוסי בר חנינא השיעור הוא בכדי שיגביהנה וירביצה ושחוט, דקה לדקה וגסה לגסה.

רב כהנא ורב אסי הסתפקו מה הדין בשהה כדי שחיטת עוף לעוף, אי הוי שהיה, או שגם בעוף שיעור שהיה הוא שחיטת בהמה.

השוחט בסכין רעה אפי' מולך ומביא כל היום כולו השחיטה כשרה.

ספיקות בדין שהיה - א' האם שהיות מצטרפות. ב' האם שהיה במיעוט סימנים פוסלת. תיקו.

טומאת נבילה כשיש בזה פסול

דין שחיטה שהיא פסולה בסימן אחד - שחט את הושט וחתך את הקנה, או שחתך את הקנה ואח"כ שחט את הושט, או ששחט סימן אחד והמתין עד שהבהמה מתה, או ששחט את הסימן השני בפסול חלדה, בכל אלו לרבי ישבב הרי היא נבילה, כיון שהפסול הוא בשחיטה ולא בדבר אחר, ור"ע סבר שהיא טריפה, וחזר והודה ורבי ישבב.

ל"ב: עשאה גיסטרא או בהמה שניטל הירך שלה ונעשה שם חלל, הרי היא נבילה, ובמקרים אלו אף מחיים - מפרכסת הרי היא נבילה.

פסוקת הגרגרת אף אם שחטה אח"כ שלא במקום החתך הרי היא נבילה, דפסוקת הגרגרת כמונחת בסל.

שחט את הקנה ואח"כ ניקבה הריאה כשרה. ואמר רבא שזה דווקא בנקב בריאה, ומשום שח"כ הריאה תלויים בקנה, אבל אם נעשה נקב בבני מעיים נעשית טריפה.

לפרטים והערות נא להתקשר ל-052-7692282.

בין השעות 14:15 - 13:45, או 19:50 - 19:20.

ניתן לקבל את הגליונות בפקס.

או במייל - A0527692282@gmail.com

ניתן להשיג גליון חודשי על דף היומי או על "קנין חכמה".

ניתן לקבל גליון שבועי על דף היומי ומ"ב וקנין חכמה

במייל 9518479@gmail.com

חדש - יצא לאור תמצית הש"ס על מסכת מנחות. וכן תמצית מסכת נדרים עם רא"ש ור"ן. כמו כן ניתן להשיג תמצית הש"ס א' (ברכות וסדר מועד). תמצית הש"ס ב' (נשים). תמצית הש"ס ג' (סדר נזיקין). (ניתן להשיג גם על כל מסכת בנפרד). וכן תמצית גפ"ת על מסכתות פסחים יבמות גיטין ב"מ וב"ב. תמצית תנ"ך, תמצית משנה ברורה חלקים א' ב', ותמצית ספרי מוסר, ותמצית ספרי חפץ חיים. לפרטים - 0527692282.